

Jan B. Hurych

SEZNAM KAPITOL
• Předmluva
• 1. Anna
• 2. Kulhavec
• 3. Bartoš
• 4. Talián
• 5. Sova
• 6. Matěj
• 7. Daniel
• 8. Korbelt
• 9. Malý Jakub
• 10. Oremus
• 11. Johann

Gotický román z doby Jiřího z Poděbrad

Copyright Jan B. Hurych. Kopírování tohoto materiálu není dovoleno. Pro přetisk, publikování nebo jinou reprodukci, ať už vcelku nebo jen zčásti, je třeba nejdříve získat svolení autora. Všechna jména osob a institucí jsou fiktivní vyjma tam, kde je vyloženě stanoveno jinak.

BOL-37-114

**POKUD SE VÁM TATO KNIHA LÍBILA, NAVŠTIVTE "KNIHY OFF LINE",
ke stažení zdarma, pro PC i te ky: <http://hurontaria.baf.cz/KNIHY/>**

DIES IRAE - DNY HNĚVU

Ano, dny hněvu, dny trestu. Konec světa, Apokalypsa. Hrozivě znějí ta slova v Orffově skladbě Carmina Burana, jakémsi zhudebněném středověkém zpěvníku, který kárá lidské hříchy ve jménu Boha Spravedlivého. Jaká je to ale spravedlnost, když vrazi jsou potrestáni až po smrti, zatímco nevinní jsou trestáni už tady na zemi? A za co? Že chtěli žít a milovat své bližní jako sebe sama? Nejhorší z hříšníků pak jsou ti, kteří to dělají ve jménu dobra, fanatici, kteří věří, že jen oni jsou nástrojem božím. A nebohé ovce jdou, samy a dobrovolně, do záhuby, věříce, že je čeká spravedlnost alespoň tam nahoře, v nebi. Jenže dosud se odtamtud nikdo nevrátil, aby jim to potvrdil . . .

Dnes je jiná doba, ale zase tu máme proroky zkázy a apoštoly nového, prý spravedlivějšího světa. Apoštoly? Ne, vlky, kteří stejně jako dříve lákají k sobě důvěřivé ovce. Nic se nezměnilo, člověk pořád člověku nepřítelem, to jen chytré lišky se přizívají na krvavých zbytcích, které jim smečka vlků zanechala. Teda alespoň do té doby, než přijdou Dies Irae . . .

Zřícenina je vidět i z dálky, ale pod ní, kolem dokola, jen les. I cesta, která tam kdysi vedla, se už dávno rozpadla a místy zarostla, stejně jako většina zdí staleté tvrze. Listopadový vítr tam skučí ve větvích, to jakoby ta stará čarodějnice Meluzína oplakávala ty, kteří tu zahynuli. Celý ten příběh je dnes už ostatně dávno zapomenutý - byl to jen jeden z mnoha z té doby. Příběh víry, která se změnila v teror, příběh klamu a z něho i plynoucí beznaděje. Příběh starý jako lidstvo.

Ano, ta smečka byla kdysi postrachem kraje, než se naplnila moudrost z Bible, tak hodně opakovaná, ale tak málo pochopená, že totiž *Kdo mečem zachází, mečem i schází.*

Byly to tvrdé, krvavé doby a kdo nepadl ohněm nebo mečem, toho zabila choroba. Božího slova se ale dovolávali vraždění i ti, co je vraždili. "Bože odpusť jim, neboť nevědí, co činí, " řekl kdysi ten z Nazaretu, když ho křížovali a mohl by to klidně opakovat i dnes . . .

Jan B. Hurych, Kincardine 2009

ANNA.

Noc je tmavá, obloha zatažená. Jen měsíc, kterého ubývá, se občas ukáže mezi roztřepenými mraky. To aby po lese rozhodil stíny, šedomodré, ostře řezané a posvítíl na cestu těm, kteří by v ní šli, lucernu nemajíce. Jenže kdo by se teď chtěl plížít nocí, sám se svým strachem, zde, po této horské cestě, kde ani ve dne nejdeš bez obav, aby tě někdo nepřepadl.

A přece: právě teď, poslechneš-li pozorněji, uslyšíš v zdáli jakési dunění. Výr, která se krčí na větvi, zpozorní - osamělý dravec tu čeká na svou kořist. Zvuk se blíží, zní jako dunění bubnů a až za chvíli teprve rozpoznáš, že je to dusot koní. Houfec jezdců, také nočních lovců, se blíží a koně pádí jako zběsilí. Mřížovím stromů rozpoznáš i postavy jednotlivých ozbrojenců. Praporce nemají, královská stráž to tedy není. Ani se nezdá, že by někoho stíhali či odněkud prchali. Kam asi jedou, teď, uprostřed noci?

Měsíc se vyhoupl zpoza mraků a rozpoznáváš i siluety jednotlivých jezdců. Tváře neuvidíš - mají měsíc v zádech a přilbice jim vrhají přes obličej jen temný stín, nevěstící nic dobrého. Jen měsíc se občas zableskne na plechu a ještě osvítí potem se blýskající koňské boky. Netrvá dlouho a kavalkáda zase zmizí v dáli a i to dunění postupně slábně. Ticho se zase pomalu vplíží do lesa. Měsíc se opět schová za mraky - teď už není na nic zvědavý.

Jsou posedlí ti jezdcí, ano, posedlí d'áblem a nesou smrt. Jejich oči jen stěží pronikají tmou, naštěstí je cesta široká, to jak ji dal hradní pán vylámat, když mu měl kočár přivést domů syna i s nevěstou. Podivná smečka se tu žene lesem. V čele velitel, ale jeho jméno nikdo nezná, každý mu říká jen *hejtman*. Za ním žoldák bývalý, švec co pro pány boty šil, kovář kulhavý, jirchář koželuh, hejsek talijánský, pak písař od Hor Kutných, žebravý student, felčar šedivý a ještě další. A jako poslední, Jakub , přiblblý ovcí pasák, plochou dlaní svého koně poplácává a vpřed pohání.

Celkem třináct jich je - číslo nešťastné - lapků nemilosrdných, krkavců krvavých. Bylo jich více, ale už není - některé vzala cholera, jiní zemřeli na rány, v šarvátkách utržené. Zbytek jich se roizutekl, když je napadl oddíl vojska. Po celém kraji je znají a velí jim hejtman jejich, hrozivý lesů pán, kterého se celý kraj bojí a o němž se legendy vyprávějí. Koni jeho od huby pěna odletuje a nebyl by to první kůň, kterého kdy schvátil.

Cílem jejich je hrádek malý, tam v údolí za řekou., kde všichni teď ještě spí. Je totiž třetí hodina s půlnoci. Pán sám v křesle, ale hosti leží kolem tu na i pod lavicemi, to jak silně něco oslavovali. Čeled' obecná, muži i ženy, unavení chlastem a tancem, kam padli, tam zůstali. I stráž ve strážnici chrápají, ale vsedě, s přilbami na hlavě a s lokty o stůl opřenými - to kdyby je snad někdo překvapit přišel. Jen občas ze stáje zazní rána, to jak kůň udeří ve spánku kopytem do podlahy dřevěné, lehce slámou pokryté.

Jenže hejtman nespolehá jen na to, že obyvatelé spí - vzbuzená posádka by se ubránila, když bude brána závorou zabeďněná. Ano, on spolehá na zradu. Uvnitř je totiž čeká pomocník, či vlastně

pomocnice, která bránu otevře. Je to Anna, milenka jednoho z tlupy, Johanna, kdysi učedníka u zbrojře, a už tam na ně čeká. Hrdlo se jí stahuje strachem a srdce jí buší, ale co by neudělala pro svého milého! Slíbil jí přece, že s ní do světa uteče; nějaké peníze už z lupy už totiž našetřeno má. A koho jiného by si mohla přát ona, dívka padlá?

Našli ji jednou opuštěnou venku za branou tvrze, promoklou a zakrvácenou, jak se sem dobelhala, když ji předtím z rodného města katův pomocník karabáčem potupně vypráskal. Co na tom, že byla znásilněna městským ponocným? Nikdo jí to nevěřil a její otec, měšťtění, se zneuctěné dcery nijak nezastal - proč také, té nestoudnice, když už byla samodruhá a každý o tom věděl? Co na tom, že ji ponocný přepadl a násilí jí učinil v samotné kapli na hřbitově, co na tom, že pak lhal, řka, že ho sama svedla? Soud byl krátký a sudí ji za její hřích z města vyhnat rozkázal - však byla její vina na ní viditelná, ne? Cestou do hor však potratila a zde na hrádku se o ni postarali, i místo děvečky jí dali. A ona, kdysi dcera měšťtanská, byla ráda i za to. Johanna potkala pak jednou ve vesnici na veselici a hned byla jako zakletá - ne už panna, ale ještě ne žena, srdce měla láskou omámené. A otevřít mu bránu byla jistě malá služba za to štěstí, které ji má potkat. Však si Johann jen ještě nějaké peníze tu na hrádku vezme a pak spolu utečou - daleko, daleko . . .

Jezdci už dorazili ke kaštanové aleji, odkud cesta přímo k hrádku. Seskočili s koní a příkopem se plíží k tvrzi. Půjde-li vše podle plánu, nebude to trvat dlouho. Ale nejde to tak, jak to předem vymysleli. Uvnitř tvrze, u ohně, co dohořívá, spí na staré židlici baba a její ruce, popraskané jako kůže ještěří, se i ve spánku pohybují, jako by růženec žmoulaly. Zdálo by se, že její oči hledí do ohně - ale nehledí: dávno jí stáří vzalo zrak i rozum. Už ani nemluví, jen zvuky vydává - radostné, když ji někdo krmí, bolestné, když do ní kopou. To hlavně děti a je to zábava k popukání: "Hádej bábo, kdo tě kopl?" Teď ovšem už děti i všichni ostatní tvrdě spí a tak může i baba klidně usnout.

Náhle se ale vzbudí - sluch má ještě dobrý. To cinkl meč jednoho z tlupy o kámen. Babě se vybaví obraz poslední vojny, kdy jí vojáci děti před jejíma očima vyvraždili, vzpomene a začne ječet, vlastně hýkat jako osel. Lidé v hrádku se budí a chápají se zbraní - není třeba vysvětlovat, co se děje. Anna zatím u brány zápolí se závorou, která nejde a nejde odsunout. A baba jako trubka-polnice svolává svým jekem všechny do boje. "Jako husa, která zachránila římský Kapitol," jízlivě poznamenaná v příkopě šedivý felčar k Oremusovi, knězi zběhlému a odkudsi až ze severu sem do hor příšedšímu. Nikdo jiný, snad kromě studenta Tomáše, by narážce stejně nerozuměl.

Velitel hradiště, který dosud ležel na zemi - kam po milování s jakousi děvečkou opilý padl, kalhoty dole, jak už neměl sílu si je natáhnout - teď stojí už zase oblečený a dává rozkazy. Útočníci se zarazí: tohle nečekali - zpropadená Anna, kde je? Johann hned také na ni volá, snad nezaspala? Anna cosi křičí, ale to už se jí konečně bránu podařilo otevřít a raubíři se vrhají na své oběti. Kulhavý kovář sekerou zatne, jednou, dvakrát a už je po jednom z ozbrojenců. Sekne i po druhém, ale sekera se vzpříčí, nemůže ji vyrvat. Musí raněnému na zemi ležícímu na prsa stoupnout a pak ji teprve vyškubne a hned poskakuje na dalšího. Švec Bartoš zase knejpou obránce jiného podřezává, šmik šmik přes holé hrdlo. Krev stříká, nebožák se drží za krk a cosi chrochtá, rozumět mu ale není. Kněz Oremus zase dýkou jednoho z čeledínů ubodává - i on je hrdlořez zručný, zkušený. Talián Giovanni vrazí mečik svůj krátký pod krunyř jinému zbrojnoši, ten na zem padá a zpod kyrysu se mu krev po břicho rozlévá. Korbel, kdysi žoldák, také hned jednoho ozbrojence mečem tvrdě udeří, až ten s hlubokou ranou na zem padá a jinému, bez zbroje, jen tak levou rukou hlavu zvrátí a vaz zlomí. Pasáček Jakub, obrovské postavy, ale rozumu mdlého, hned aby všem ukázal, jaký je silák, zabíjí jednoho z obránců ranou holou pěstí do hlavy. U druhého se nestrefí, ale i když mu jen čelist přerazí, přece jej tím z boje vyřadí.

Zatím Johann, do nohy jsa mečem ťatý, sedí u zdi a sténá. Vidí ho Anna a rozběhne se k němu.. Když

spatří jeho zranění, srdce jí bolestí ztuhne. Skloní se nad ním, ale její sklon se náhle změní v pád. Johann k ní natáhne ruce a vidí, jak jí ze zad kouká šípka z kuše - to jeden z obránců na Johanna zamířil a ona mu do rány vběhla. Johan ji obrátí na bok, ale marně se snaží střelu vytáhnout. "Anuško, Anuško," sténá a slzy mu stékají na dívčí tvář.

Tu otevře jeho Anuška oči, poslední silou mu sevře ruku a šeptá: "Johánku můj milý" a pak ještě pár slov, kterým rozumět není, jak se jí u úst pění krev. Tolik by mu ještě chtěla říci, radši teď než nikdy, ale ohnivá bolest jí sevře ňadra. Vidí to felčar a běží k nim, ještě včas, aby zabil jednoho pohůnka s vidlemi a druhého s kosou, kteří se na Johanna hnali, každého jen jednou, dobře mířenou ranou meče.

"Zachraň ji!" prosí Johann.

"Je pozdě, hochu," říká šedivec, ale myslí přitom na jinou ženu, na jiné umírání. Zatím ovazuje Johannovi jeho krvácející ránu - ostatně bitka je u konce. Jen ženy s dětmi se strachem krčí v koutě u hradby, jak je tam lapkové zahnali. Ale loupežníci si jich nevšímají; nestojí o ně, za peníze si mohou koupit jiné, úslužné milování, tam dole pod horami. A navíc bez kopání a bez breku. Ani o zraněné obránce se už nestarají, není ostatně ani čas. O to rychleji se ale vrhají na lup. Jeden přitáhne truhlici kovanou, ale moc zlatáků tam není, škoda řeči. A tak sbírají a drancují v ostatních místnostech a berou, co se dá.

Johann zatím klečí u Aničky, líbá mrtvou a pláče. "Anuško, proč jsi na mě nepočkala? Šel bych tam s tebou, ať do nebe či do pekla! Šli bychom tam spolu a já bych ti celou cestu vykládal o své lásce!" A dívka, tělo bez ducha, se usmívá, jako by ho slyšela, jako by mu slibovala, že tam někde v dálce na něj počká.

A zatím nahoře, na patře, lapkové chlastají a napájají přiblblého pasáčka Jakuba a to tak, že mu do huby dají trychtýř a lijí mu víno přímo do krku. Hoch se dusí, kucká, ale je celý šťastný - vždyť se k němu chovají jako ke svému, jako k bratru. I Oremus je už napůl opilý, ukazuje na Jakuba a slavnostně ohlašuje, že blahoslavení chudí duchem, neboť jejich je království nebeské . . .

Venku zatím svítá a muži už vyvádí naložené koně z hradu. Vycházející slunce jim rudě zbarvuje tváře. I jejich šaty jsou rudé, ty ale od krve. Hejtman vyskočí na koně a zavelí "Do sedel!" a vyrazí jako první. Pomalu se vrací noční ptáci domů, každý svého koně pěkně kořistí ověšeného. Jen jeden si nevezde žádnou kořist a přece jde jeho kůň pomalu, ztěžka. Nese Johanna, který tiskne v náručí mrtvé dívčí tělo . . .

KULHAVEC.

Chlapi dlouho prospávají probdělou noc. Teprve pak se vrhnou na jídlo, jako vlci čelistmi trhají pečené maso uloveného jelena, kterého zatím na roštu od rána pekl jednoručka řečený Sova. A zapíjejí to vínem, které si přivezli z posledního lupu. Nespěchají - pár dní teď bude pokoj, než zase hejtman vymyslí další přepadení . . .

Nebývalo tak vždycky - je už to pár let co hejtman se svým oddílem uprchl do lesů, aby tam v boji pokračovali, prý za víru pravou, ale hlavně protože ty "druhé", jak on říkal, k smrti nenáviděl. Nejen papežence, ale i ty, kteří proti nim u Lipan bojovali nebo se později na panskou stranu dali. Sám kdysi sloužil pod jednookým vladykou, který jej svým hejtmanem ustavil. Trocnovský je vedl od vítězství k vítězství, to jen po jeho smrti se celé hnutí začalo pomalu rozpadat na několik směrů. Neměli už nikoho, kdo by je v jednotě držel, ale zato se našlo hodně těch, kteří podle chuti své si své spojence vybírali a často dokonce proti svým bývalým přátelům bojovali. Byla to válka občanská, mezi vlastními a proto ještě více krutá.

V té době se už mnozí vzdali boje a sloužit novým pánům hejtman nechtěl. Ani Roháč z Dubé, který pořád ještě novým vítězům odpíral, ho nalákat nedokázal, aby k němu odešel. Odvedl raději své lidi do lesů. Možná doufal, že na venkově nového lidu vojenského či obecného naverbuje a znovu do boje půjdou. Za tu pravdu, co Jan z Husi hlásal a od které se teď mnozí víc a víc vzdalovali. Dokonce i s papeženci smlouvy dělali a Zikmunda na trůn zase přivedli, i když si dlouho nezakraloval.

Jenže nikdo se k němu nepřidával a protože se on a jeho zbrojenci nějak živit museli, dali se na loupění. Postupem času se stal hejtman se svými lidmi postrachem celého kraje. Když pak páni a vladykové přibrali posily, přepadli jednou hejtmana s jeho lidmi nečekaně a hrubě mnoho jich pobili. Jako spráskaní psi odtáhl zbytek roty zpět do hor, aby se tam usadili a místo našli, odkud by mohli na své přepady jezdit a přesto být chráněni, místo, které by bylo nepřístupné jezdcům i pěšákovi. Tam na skále býval kdysi hrádek, v té době ovšem už jen rozvaliny. Pán i vojsko je na nějakou dobu na pokoji nechali. Protože po oné bitce většina těch, co zůstala na živu, od hejtmana zběhla, počet jeho lidí se značně zmenšil. Aby počet doplnil, hejtman naverboval k sobě lidi nové, kterým na pravé víře pramálo záleželo. Byl to otrapové různí a pár vězňů z žaláře, jehož zdi kvůli tomu hejtman dokonce se svými lidmi prolomil, aby utéci mohli.

Tím se ovšem složení celého oddílu změnilo - nešlo už vůbec o nějaké bojovníky za víru svatou, ale o pobudy, kteří poctivou prací nikdy se neživil, ale zato převelice zkušeně loupit uměli a lidi mordovat též. Mnoho jich ovšem zase zběhlo, většinou i s lupem, který ukořistili a o který se s ostatními dělit nechtěli. A tak jich počase zbylo jen pár, teď už jen třinácte lapků-mordýřů. Těch, co původně s hejtmanem přišli, jen na prstech jedné ruky bys spočítal. Byli to ti, kteří mu stále ještě věřili, neboť byl voják zkušený, a to nejen v dobývání tvrzí, ale i v bitevním poli a šarvátkách různých.

Jedním z nich byl i kovář Matěj Jírů, kterému ale nikdo jinak neřekl než Kulhavec, protože my kdysi u Ústí křížák jeden šlachy v koleně mečem svým přeťal takže noha jeho pak zůstala neohebná, dobře chodit nemohl a spíše jen poskoky se musel pohybovat či belhat. Měl ale tak velkou sílu v rukou, že mu to jinak v boji moc nevadilo a na útěk z bitvy stejně nikdy nepomyslel. Byl to muž jinak statečný, i když chování hrubého a neurvalého. Přátelil se jen s jednoručkou, kterému Sova říkali a oba se dobře doplňovali: kovář ho v boji svou silou ochraňoval a Sova zase když bylo potřeba, Kulhavci pro leccos došel nebo i doběhl.

Když byl mladý, živil se Kulhavec kovářinou: koně sedlákům i vojákům koval, zbraně brousil i různé nářadí či postroje zhotovoval. Práci měl rád a nejednou ho bylo slyšet i zpívat si při práci. Měl mladou, hezkou ženu i pár dětí ukoptěných, z nich nejstaršího syna zase kovářině chtěl vyučit. Stačil jeden den, aby všechny jeho sny zvrátil. Přišli vojáci, deset se jich na něj vrhlo a po tom, co jej ke stromu provazy silnými přivázali, před jeho očima pak ženu jeho násilím k smrti utejrali a děti jeho jedno po druhém bez milosti ubili. Nakonec i jeho mečem ťali, kovářnu jeho zapálili a zase odešli.

Přežil to, ale něco se v něm zlomilo - žila v něm jen touha po pomstě. Za několik dní, když trochu síly nabyl, za vojskem se vypravil a také nakonec ten oddíl, nakvartýrovaný na noc v jakémsi statku, dostihl. Střechu doškovou jim nad hlavou zapálil a vrata zatarasil. U okna pak čekaje, jednoho po druhém, jak se snažili vylézt, mečem pobíjel. Ostatní pak vevnitř shořeli.

Pomsta mu ale nedala velkého uspokojení - rodinu mu už nikdo zpět nedal a kovářnu už také neměl. I přidal se k těm, kteří na jih táhli, do města Tábor zvaného. Kovářů tam bylo potřeba víc než jiných řemesel a tak jim zpočátku vozy válečné sbíjel, kolům rámy kulaté nasazoval a zbraně koval či ostřil. Už si ale nezpíval - jakoby s jeho rodinou odešly i jeho písničky. A také posedět nemohl: hned jak se lid vojenský z města ven do boje vypravoval, už šel s nimi. Tak se také dostal pod vedení hejtmanovo a svou silou a statečností se proslavil.

Když pak sem do lesů odešli, hodilo se jim jeho řemeslo, hlavně aby zbraně jejich opravoval a koně, když bylo potřeba, okoval. To si vždy stoupl zády ke koňskému zadku, nejprve střelku v kopytě koni očistil, kopyto rašplí zarovnal a rozžhavenou podkovu do kopyta zapálil. Pak ji několika hřeby připevnil a jejich špice, které ven po straně z kopyta vyčnívaly, ještě kladivem ohnul. Byla radost ho pozorovat a chlapi ho vždy obdivovali, jak mu to šlo od ruky. Jenže podkovy se opotřebovávaly anebo ztrácely dost často a celou kovářnu si ve tvrzi zařídit nemohl.

A tak se několik dní po útoku na hrádek vypravil do města, právě pro podkovy a hřeby, do kovářny v blízkém městě. Chodíval tam často, řekl jim kdysi, že je ze statku za řekou, kde koně pro vojsko pěstují. Zvykli si na něj a ani se nedivili, jak často ty podkovy potřeboval. Co ale hejtmanovi neřekl bylo to, že tam rád pozoroval mistra kováře, jak podkovy dělá a hřeby z drátu železného ková nebo různé kování pro dveře či truhly vyrábí. Sám to vždy také rád dělal a uměl to dobře. Tady se ale neodvážil požádat, aby jej něco i udělat nechali, ač ho ruce svrběly, jen aby zase mohl u kovářny pracovat. Nechtěl se tím prozradit - musel by pak plno otázek všetečných zodpovědět. Někdy jim alespoň pomáhal s měčem, co do uhlí vzduch žene, ale víc si netroufal..

Do města ovšem jel na koni, ale toho vždy uvázal u stromu na předměstí - postava na koni by byla víc nápadná - a raději ten zbytek vzdálenosti dobelhal, tam s prázdnou a zpět s vakem plným podkov. Přitom se vždy nenápadně díval po městě, zda se nezvětšil počet strážných nebo dokonce nepřijeli vojáci.

Také dnes se vracel a najednou mu nějak na mysl přišla písnička, jedna z těch, co kdysi ve své kovárně zpíval. Neubráníl se vzpomínce, naopak dokonce si začal zpívat a bylo mu dobře. I na svou ženu a děti vzpomněl. A jak tak zpíval, zastesklo se mu po té době, kdy byl ještě mír a klid a jeho rodina byla kolem něho, motali se jeho i cizí děti v kovárně, až je musel všechny napomínat . . .

Tu se náhle ozval na ulici křik: jakési dítě začalo křičet: "Kulhavej! To je on, kulhavej mordýř!" Bylo to dedno z těch dětí, co byly na tom přepadeném hrádku a proto ho hned poznalo. Lidé se začali sbíhat a kovář se dal na úprk, ale protože kulhal, daleko nedoběhl. Dohnali ho a obklíčili. Co kdo měl, bodal do něj a bušil. Kulhavec jich pár odhodil rukama, ale pak upadl pod jejich ranami na zem, kde se bránit už nemohl. Pak mu někdo probodl hrud' vidlema, ale to už se přidali i ti zbývající, na nic se neptali a bili do něj vším, co po ruce měli. Však lapkové také žádné slitování neměli, říkali si v duchu. Všichni se na něm chtěli pomstít, nejen za ty loupeže a mordy, ale i za ty hrůzy dob válečných, kdy tolik zkusili.

Kopali do něj, dupali po něm a pak někdo přiběhl se sekerou, nejprve mu obě ruce usekl a pak zaťal i do nohy. Bitka se změnila v jatka - krve všude, ale lidé nepřestávali a Kulhavec, který byl pořád ještě na živu, řval jako dobytče na porážce. Konečně ztichl.

Jakýsi výrostek mu ještě širočinou usekl hlavu a nabodl ji na kůl v blízkém plotě. Lidé chodili a utrhávali si cáry z jeho oděvu, jiní do jeho krve šátky namáčeli. Příběhnuvší kovář s pomocníkem poznali, co se stalo i tu hlavu na kůlu a rychle začali sbírat rozházené podkovy, aby jim je nikdo jiný nesebral. Pomocník si hodil přes ramen vak s podkovami a prohodil s úšklebkem : "Moc štěstí mu ty podkovy nepřinesly, co?".

BARTOŠ.

Nejen koňské, ale i lidské nohy potřebují obutí a o to se staral u nich švec Bartoš, též zvaný Prťák. To neslyšel rád - byl švec a kdysi opravdu šil nové boty, do tance i do roboty. U lapků už ale dělal jen prťáka, to jest opravoval obnošené škorňe, škrpály a jiné, často už hodně rozčvachtané boty všeho druhu. Odešel k bratřím, aby tam dělal svoje řemeslo - však mnozí tam přišli i bosí, obzvláště později, z vypálených vesnic, kde jim vše shořelo. Bratrská vojska také často potřebovala boty podrazit, prošlapané podrážky přišít, utržené podpatky přilepit a pro jezdce třeba i nové ostruhy nasadit.

Hned se ho ptali, co je zač a uvítali, že zná právě tohle řemeslo. Už tehdy platilo, že jen to místo, kam šlápne noha pěšáka, je opravdu dobyto. Jízda, ta přijede, pobije mečem, ani se nezastaví a obloukem se vrací. Dělostřelectvo, to je zase dobré hlavně na boření zdí, hradních opevnění a rozbíjení palisád. I střelci z kuší střílí jen na dálku, ale pěšák s mečem, sudlicí či okovaným cepem, ten musí práci dokončit. A když je nepřítel napadne, za vozovou hradbu se může schovat, aby vyrazil k protiútok, když přijde čas. Ale aby v boji zvítězil, potřebuje dobré nohy a hlavně dobré boty.

Také se ho ptali, proč vlastně přišel. Odpověděl po pravdě, že mu dílnu vojáci vyrabovali, boty co měl na policích ukradli a pak vše, co zbylo, zapálili. Neřekl jim, že to udělali právě Táboři a že si myslel, že kdo chce s vlky žít, musí s nimi výt. Jeden kněz bradatý se ho zeptal, zda také na kalich věří a víru pravou vyznává. I když sám ani nevěděl, která je ta pravá, honem řekl, že ano. Víc se neptali a jeho práce mluvila za něj.

Když se později vojsko kalicha rozdělilo a začali se mezi sebou hádat, odešel Bartoš k polním rotám, k těm, co do ciziny táhly, aby tam slovo boží hlásali a kořist domů přivlekli. Válka je drahá a to musel každý chápat, že ve vyrabované zemi se už mnoho nenašlo, ani peněz, ba už ne ani potraviny. S každou válkou přicházejí i její příbuzní: utrpení, bída a hlad. Boží slovo, co přinášeli, moc na lidi za hranicemi neplatilo, už proto ne, že tam jejich řeči nerozuměli, ale pohrůžce, že jim město vypálí, doprovázené zapálenými loučemi, té rozuměli všude velmi dobře.

Tu a tam se jim sice postavili na odpor, ale nebylo tehdy lepšího vojska v Evropě než toho jejich, takže k tomu zapalování stejně došlo. Později se ti v cizině poučili a raději hned nanosili peníze, protože ty se dají znovu získat, ale ztracené životy už ne. A tak Bartoš harcoval s hejtmanem Čapkem ze Sán, který vedl rotu na jejich spanilé jízdy, kterým říkali *rejsy*. Procestoval tak kus Slezska, Rakous i Německa, ale domů si kromě pár jizev nepřivezl vlastně nic. A když pak v bitvě lipanské Čapek se svými jezdci uprchl a nechal bratříky, aby je panská jednota pobila a stovky jich ve stodolách za živa upálila, viděl švec, že je dobrým časům konec.

Nechtěl ovšem skončit jako pošetilý Roháč z Dubé a jeho lidé a tak se jednoho dne sebral a odešel do hor. Když se tam pak jednou potkal s jejich hejtmanem, pod kterým kdysi sloužil, přidal se k jeho loupežníkům. Proč také ne, vždyť co byly polní rotu jiného, dělali to jen víc ve velkém a sám jednooký vladyka býval přece kdysi také lapka, alespoň to o něm říkali. Nevadilo mu ani to, že jim Oremus stále svoji litanii o svaté víře vykládal, ten kněz, který hned vedle malého kříže měl za pasem i meč. Od

papeženců se tím moc nelišil.

Válka dělá z lidí divná stvoření a Bartoš nebyl výjimka. Bylo mu jedno, zda bojuje či jen okrádá, hlavně když ho to uživí. Jenže jak klesal počet lidí v tlupě, troufal si hejtman méně a méně na nějaký větší lup. Poslední přepadení hrádku za řekou byl vlastně jejich poslední veliký lup - nebýt plánované zrady, asi by se o to ani nepokusili.

Švec nebyl krutý povahou, to ne, byl jen lhostejný k utrpení druhých. To ho naučila válka. Bylo mu jedno, kolik nevinných zabije: podle něho byli všichni vinni, už proto, že oni něco měli a on ne. To bylo jediné, co ho tlačilo do řad těch, kteří se neživilí prací, ale bojem. Nic víc a nic míň. Zda byl takový v tlupě sám, či zda jich takových bylo více, to ho nezajímalo. Hlavně, když dostal správný díl z kořisti - kdyby ho nedostal, byl by ochoten pro to i někoho zabít. To bylo jeho pojetí spravedlnosti, to bylo jeho kredo; taková ta poctivost mezi zloději.

O důvodech, proč s nimi je, to druhým neřekl a ani nemusel, nikdo se ho na to neptal. Na druhé straně ale tušil, že i ty dny mezi loupežníky brzo skončí. Poděbradský, nový král, s nimi zatočí nemilosrdně, stejně jako to kdysi udělal císař Karel. Bylo se jen potřeba rozhodnout, kdy odejít - lupy byly pořád ještě výnosnější než poctivá práce, ale to ostatně byly vždycky. Jen to nebezpečí, s nimi spojené, se zvětšovalo. Říkalo se, že královny oddíly projíždějí krajinu a čistí ji, aby v zemi opět zavládl pořádek a lidé se vrátili k práci a na pole. K tomu potřebovali bezpečí, teda jistotu, že co si prací vydřou, jim také zůstane, že nepřitrhne banda pobudů a nevezme jim zase to poslední, co mají.

Jak se tak rozhodoval, přemýšlel také, co bude dělat, až odejde. Také to pochopitelně nikomu neřekl, šetřil si už delší dobu svůj lup, nejezdil ho do města propít či utratit s ženskými. A jednoho rána byl kout, ve kterém spával, prázdný. I koně si sebral, kopyta mu hadry ovázal a ještě za noci odjel.

Ráno byl poplach a hejtman řádl jako zběsilý. Ačkoliv mu už dříve lidé odcházeli, bylo jich pořád dost na přepadání. Teď se to ale změnilo: po ztrátě kováře byla ztráta Bartoše o to víc citelná. A snad tu hrála roli ještě jiná věc: hejtman byl kdysi Bartošovým velitelem, znali se a tak si nedovedl představit, že by tento odešel, aniž by mu alespoň řekl proč. Už podle toho, že si z lupu, jehož část banda společně schovávala, nic nevzal, se dalo tušit, že ševcovi nešlo o to, jak okrást své kumpány, ale že odešel z jiného důvodu. Hejtman tušil, že Bartoš byl se svým odchodem vlastně docela prozíravý: teď byl ještě čas odejít, než se smyčka stáhne docela. On sám o tom také přemýšlel, ale pořád si říkal, že je dost času. A pak, kam jít? Všude by ho poznali.

Prohlásil ostatním, že je švec zradil, že určitě vyzradí jejich místo a že ho musí za každou cenu dohnat, než k tomu dojde. A tak jezdci vyrazili na hon, tentokrát ale chytali jen jednoho z nich.

Bartoš zamířil tam, kde si myslel, že ho nikdo nezná, do malého městečka pod horami. Jel dlouho, skoro bez odpočinku a tak dal koni volno. Už ho nepobízelo ke spěchu a ten se ani nenamáhal. Klap, klap, vesele klapala kopyta po horské cestě a najednou se švec cítil docela dobře. Snad to bylo to vědomí, že je volný, že zahodil svou minulost, že ji vyměnil za svobodu.

Pomaloučku dojel až do města. Uvázal koně u hospody, kde si poručil jídlo, dobré pivo a poslouchal, jak se vedle u stolu baví pár tovaryšů o všem možném. Už už se málem dal do rozhovoru, když uslyšel, jak jeden chasník povídá o tom, že je na cestě vojenský oddíl, který má konečně zakročit proti těm lapkům zlolajných, té kletbě kraje. Prý se usadili v sousední vesnici a chystají se do hor. Bartoš ani nedomluvil, zaplatil a vyskočil na koně, vyrazil na cestu zpět. Nechtěl, aby narazil na královskou hlídku a v lese se

člověk přece jen lépe ztratí, obzvláště, když ho dobře zná.

Nedojel ale daleko. Brzo narazil na skupinu, vedenou pomstychtivým hejtmanem. Viděl, že je zle. Hned jim zalhal, že jel jen na výzvědy a že zjistil, že se královský oddíl usadil blízko v jedné vesnici. A že se hned vrací, aby je varoval.

Bylo to marné - svázali jej a vezli zpět - ne do tvrze, ale na jednu vzdálenou mýtinu, aby nad ním vykonali soud. Jeho vina byla všem jasná, ale Oremus jim přesto začal kázat, že švec chtěl zradit nejen je, ale i jejich poslání, které bylo hájit tu pravou, svatou víru. Pak se každého ptal jednotlivě, zda si Bartoš zaslouží smrt. Všichni řekli ano, naposledy i hejtman. Je pravda, že jim už snad nikomu o tu víru ani nešlo - snad jen tomu posedlému knězi - ale zrada to byla a tak ať visí. Korbel, zkušený žoldák, sám smyčku trefně z provazu zrobil, tak jak se to naučil, když v cizině ve vojsku sloužil. Tam bylo vždy dost příležitosti k trestům a někdo to dělat musel. Korbel to dělal už tam, tak proč ne tady. Dokonce se zdálo, že to dělal rád.

Postavili Bartoše na okraj skály, tam, kde stála osamělá sosna a přes její větev přehodili provaz. Oremus za odsouzeného zablábolil pár latinských vět, to jen aby udělal nějaký dojem na ty ostatní, a by věděli, že je kněz vysvěcený a svého řemesla znalý. Švec neprosil ani nelitoval - ostatně čekalo by ho totéž, kdyby ho chytli královští. Pohlédl dolů ze skály a v dálce uviděl cestu, kterou se do města ubíral, cestu ke svobodě. A najednou opět pocítil ten krásný pocit, jako když ráno utíkal. Takhle vlastně také všemu uteče, řekl si, takhle bude také na svonbodě. A tu ho dva uchopili za ruce, svázané za zády a zhoupili ho se skály.

Dlouho sebou cukal, neboť smrt oběšením není o nic lehčí než smrti jiné, obzvláště když mistr kat hned oběti nezlomí vaz. Pak se cukání uklidnilo, ale jeho tělo se stále ještě kývalo nad propastí. Chlapi tam stáli, dívali se na to kyvadlo smrti, houpající se jako srdce zvonu a najednou se cítili špatně. Ne, že by si něco vyčítali, ale pochopili, že ten mrtvý vlastně i jim samotným neslyšně zvoní hrana . . .

TALIÁN.

Felčar sedí na polorozbořené hradbě a pozoruje východ slunce. Co jiného také může pozorovat: kolem jsou jen lesy a za zády má strmou skálu a hluboko pod ní teče řeka. Sedí tu proto, že jim jejich hejtman, který si pořád ještě myslí, že je Bartoš zradil, nařídil držet hlídky. Sedí tu tak už od půlnoci a čeká na Tomáše, studenta, aby ho vystřídal. Už se těší na snídani, kterou mu má hoch přinést. Noc je dlouhá a únavná. Bolí ho staré kosti, ale s úsměvem pozoruje východ slunce: růžová barva se šíří po skalách, od vrcholků hor dolů. Až najednou se vyhoupne slunce a je tu nový den

Tomáše našli při jednom výpadu, asi před rokem. Byl sirotek a kdysi se ho ujal bakalář, učitel v jejich městě. Měl jich víc, takových vyzábělých spratků a aby je uživil, při různých příležitostech s nimi chodil zpívat po městě, aby trochu peněz vyžebřali a měli alespoň na nějaké jídlo. Nebylo toho moc a žádný z těch siroteků u něj rozhodně neztloustl. Co si nevyžebřali, to museli ukrást. To vše připadalo Tomáši normální - bohatí toho mají dost a proč by teda on měl hladovět? Jenže pak přitáhla do města tlupa vojáků a kluci udělali chybu, že jednomu z nich ukradli měšec. Vojáci je pochytali, školu jim zapálili a bakaláře, který jim v tom bránil, kopím pobodali. Tělo jeho pak na dveře blízké kaple přibili, jako Krista ukřižovaného a dlouho se tomu vtípou smáli. Kluky pak kopanci rozehnali . . .

"Hezké ráno," říká Tomáš a když šedivec neodpovídá, dodá: "Škoda, že nás Bartoš zradil- kdo by to něj řekl?"

"Jak to víš, že zradil?" ptá se felčar plnými ústy.

"No přece hejtman to říká a ten ví, o čem mluví. Je to člověk zkušený, sloužil ještě za Žižky. Ty jsi také poznal Žižku?"

Já už ne," přizná se felčar. "Já přišel až za Prokopa Holého." A zase mlčí, jako by se mu do řeči nechtělo.

To Tomáše mrzí, protože to byl felčar, který ho tehdy polomrtvého vyléčil a od té doby jsou spolu kamarádi. Přesto mu to nedá a zeptá se: "Ale Žižka byl dobrý člověk, ne?"

"Byl, byl. A vždycky dokázal bratry sjednotit. Mohl být i králem, šli by za ním všichni. Ale on nechtěl, místo toho doporučoval Poláka. Však také Polský král poslal do Čech svého synovce, Zikmunda Korybutoviče, který pak s Tábority v jednom šiku stál a bojoval, ale nakonec z toho sešlo. Za Prokopa Holého se už všichni začalo hádat," říká felčar a protože už dojedl, chystá se vrátit k ostatním.

Tomáš chvíli váhá, ale protože by se nechtěl ptát před ostatními, rychle vyhrkne: "Co s námi teď bude, felčare?"

"Jak to, co?" dělá šedivec hloupého, ale Tomáš už to zná, je to jen taková hra.

"No až přijdou vojáci!"

"Zeptej se hejtmana, je to člověk zkušený, jak už jsi řekl," zachechtá se šedivec.

"To nemohu," brání se Tomáš, "řekl by, že se bojím!"

"Ale on je přece jediný, kterému věříš., ne?"

"Ano, protože on říká, že bojujem za víru pravou!" rozčílí se student.

"Jo, jo, tu pravou, svatou víru. Víru v krádeže, násilí a mordy," směje se stařec. "To bývalo hochu, dneska věří každý jen sobě. Války z nás udělaly to, co jsme. A byli to Češi, kteří zase pobili Čechy. A šest stovek jich ve stodole u Lipan zaživa upálili. Ne papeženci, Češi! Bývalí kališníci, dnes jen kulišáci, kteří se spojili s jendnškami. Až nás chytí, smilování nečekej. Při troše štěstí nás jenom pověsí," mrká na studenta, aby naznačil, že si dělá legraci.

"Ale já věřím, že vyhraje. Musíme jen sehnat dost lidu obecného, aby se k nám dal a za dobrou věc s námi bojoval."

"Říkáš: Věřím, věřím - to sis chlapče popletl, ten Tomáš z bible byl přece nevěřící, ne věřící. Ostatně tak brzo s námi ještě neskončují, sem se tak lehce nedostanou a oni dokonce ani neví, kde se skrýváme. Ne, Bartoš nic neprozradil, to už by tu byli."

"Ale co když jsou mezi námi ještě další zrádci jako byl Bartoš?"

"Kdo by nás zradil? Ty, já nebo snad Malý Jakub? Ani ten není tak hloupý." Felčar mávne rukou, jako že je zbytečné se o tom bavit a odchází. Proč kluka strašit, ne? Vždyť ani on sám dobře neví, co je čeká

...

Když dojde k ostatním, uvidí nějaký shluk - muži se sklání na někým, ležícím na zemi.

"Co se stalo?" ptá se felčar nejbližšího, ale už také hned přikleká a ohmatává ležícímu tep. Teď teprve vidí, že je to Giovanni, Taliánek z jihu a že už je docela, ale docela mrtvý. Uchopí ho za hlavu, ale když ji pustí, tak sama volně klesne na zem, jako kdyby mrtvý ani snad páteř neměl.

A Daniel, jirchář, už ochotně vysvětluje: "Ale, pohádali se s Malým Jakubem. Znáš to, on se vždycky tahle na někoho kouká s hubou otevřenou, ale on tím nic nemyslí. On vůbec nemyslí, " zachechtá se ještě.

"No dobře a co na to Giovanni?" ptá se šedivec.

"No vynadal mu, co tak na něj zírá, bloud pitomý. A Jakub, on že nezírá, že se mu líbí jeho čepice, baret perem zdobený. A tu ten Talián popadne kluka a odstrčí ho a křičí: "Špehuješ, co? Špehoval jsi na Bartoše a teď na mě, co?" No a Malý Jakub se naštvál, chytil ho za krk a trochu mu hlavu dokola otočil, no."

Felčar se rozhlédne, ale hejtmana nevidí a tak se ptá: "A co na to hejtman?"

"No coby hejtman? Nic. Řekl, že mu dobře udělal, stejně Giovanni chtěl asi následovat Bártova příkladu, utéct a zradit."

Tak vidíš, říká šedivec mrtvému, už se nepodíváš do Florencie, neuvidíš Ponte Vecchio, ani rodné Toskánsko. "A kam ho pohřbíme?" zeptá se okolostojících. Nikdo neodpoví, ale někdo už mu stahuje škorně, jiný mu zase od pasu odřízne jeho malý malý mečik, prý pro památku. . .

Tenhle Talián přišel až když už se z božích bojovníků stali obyčejní pobertové a mordýři - nevěděl nic o boji za svatou víru a ani by ho to nezajímalo: ta jeho byla stejně jen ta katolická, ta jediná pravá. Přišel do Čech z Florencie, kde mu hořela půda pod nohama. Jednou se v tlupě svěřil, to když byl hodně opilý, že vařil jakési lektvary na spaní, které ovšem nikomu sám do vína nedával, on je jen dělal pro jednoho alchymistu, který ty lektvary tajně - a s velkým ziskem - prodával.

Některé ty vodičky podstrkával v kostele pod lavicí mladým manželkám, které se nemohly dočkat, až jejich manželé odejdou z tohoto světa, zatímco jejich peníze tu všechny zůstanou pro ně, zde na zemi. Muži zase kupovali ty vodičky k odstranění někdy rivala obchodního, jindy zase milostného soka v lásce. Obchod šel zpočátku dobře, až jednou . . .

To bylo tak: jistý Paolo Cavalieri se vženil do bohaté patricijské rodiny, pochopitelně ne z lásky, ale protože měl velké dluhy. Signorina Beata byla sice hodně postarší, ale zato uměla své finanční převahy využívat k dokonalému zotročení svého mladého manžela. Hrdému Italovi se to ale zajídalo a po kratším uvažování zakoupil onen elixír, ne života, ale jisté smrti, to aby se zbavil svého otroctví. Jenže na večeři, kdy mělo dojít k plánovanému otrávení byl přítomen i don Augusto, jeho tchán a ten, popadnuv zčista jasna sklenici své dcery, se napil a na místě skončil.

Pochopitelně jed neměl tak rychle účinkovat, staříka vlastně jen zabila mrtvice z přežrání, byl slabý na srdce. Jenže jeden host, přítomný a slavnosti, byl úředník z dóžecího paláce. Uchopil sklenici a zbytek vína dal napít jedné z mnoha koček, které si Beata pěstovala. Na tu byl ovšem slabý jed silný dost a složila se tiše, mrtvá, hned vedle dona Augusta. Zavolali stráž, ta zatkla Paola a kat na něm při mučení vyzradil jméno alchymisty, který mu lektvar prodal. A zatímco toho už připravovali na hranici k upálení - takový byl trest pro traviče - Giovanni stačil vzít nohy na ramena a spěchat na sever k Alpám.

Ale i tam se bál, že by ho mohli najít. Přešel tedy přes Rakousy dál na sever, do země, která se jen velice pomalu vzpamatovávala z nedávné vojny. Dělal porůznu na venkově a předstíral, že je němý. Přižívoval se navíc kapsářstvím, to mu šlo nejlépe. Lidé se o něj nijak moc nezajímali, ale přesto radši nikde dlouho nepobyl. Nešlo už o to, že by někdo přišel na to, že tam daleko dole na jihu vyráběl nějaké smrtelné lektvary. Tady se zabíjelo za míň, stačilo být na špatném místě ve správný čas. To se Italovi zdálo barbarské: měl rád jemné, italské způsoby zabíjení, třeba jed, uškrcení či ránu ve tmě, dýkou do zad.

Jednou takhle prohledával kapsy jakémusi mnichovi, který vypadal, jakoby neuměl pět počítat. A zrovna u něj se Giovanni přepočítal: fráter totiž nebyl nikdo jiný než páter Oremus z hejtmanovy bandy. Ten mu zadržel ruku ještě když byla v kapse, otočil se kolem osy a byl by mu ji snad i zlomil, kdyby Giovanni nevykřikl bolestí: "Madonna mia!"

Oremus, který kdysi studoval latinu, hned pochopil, o co jde a zbytek už mu dovyprávěl Talián sám. Kněz mu dost rozuměl a tak ho zavedl k hejtmanovi. Za nějakou dobu se Giovanni naučil pár českých slov a to mu stačilo. Uměl bojovat v jedné ruce s mečem a v druhé s dýkou a protože to tady na severu ještě neznali, mnohokrát v bitce soupeře překvapil, když mu ránu jednou rukou odrazil a druhou rukou jej hned smrtelně bodl.

Když si u lapků polepšil, koupil si krásné šaty a tajně chodil do města na zábavy a protože byl hezký a galantní, byl u děvčat oblíbený. Stačilo mu jen dělat oči, nakrucovat si knír a pozvat tu či onu holku, aby se s ním šla napít. Přesto si v Čechách nezvykl - chybělo mu teplo slunečné Itálie a jak říkal, dobré toskánské víno.

A teď tu leží s hlavou nepřírozně na stranu a slabý vítr mu cuchá jeho kudrnaté vlasy, tak jak mu je často cuchala zamilovaná děvčata. Pak ho ale dva z tlupy uchopí, jeden za ruce, druhý za nohy a odnesou ho na kraj skály, kde ho rozhoupají a hodí dolů. Tělo letí jako kámen, ruce se ještě rozhodí, jakoby na pozdrav poslední. Chvilí to trvá, než tělo dopadne, ani šplouchnutí není slyšet - řeka je hluboko pod skalou. A felčar sebere ze země jeho baret, který přitom spadl. Je ze sametu, ozdobený barevným perem. Chvilí se na něj dívá a pak ho hodí za Giovannim do řeky. Je to zbytečné, říká si ale, domů ho stejně proud nedonese. Tahle řeka teče na sever.

SOVA.

Je čas na další lov. Chlapi se už nemohou dočkat, ostatně zásoby potravin se natolik ztenčily, že je na čas je doplnit. A tak čekají, až jak hejtman rozhodne. Ten si ale dává na čas. Sedí stranou a radí se s Oremusem. Ten kývá hlavou jako že "ne, ne" a hejtman něco gestikuluje, ale na tu dálku stejně neuslyšíš, o čem se dohadují. Takhle to trvá pár dní, ale pak se konečně oba uklidní a připravují plán. Druhý den vyjedou.

Stezka vede prudce dolů a muži se naklánějí dozadu a zadržují koně, kteří by se chtěli rozběhnout, protože tak jim radí jejich instinkt. To je právě ten svah, kam by se vojáci nahoru na koních nedostali - i lapkové tady musí do kopce s koní slézt, až se budou vracet zpět. Dál pak jedou kamenitým brodem; to jak řeka, která proudí pod skalou, se otočila kolem hory a teď už se rozlila do široka a ztratila spád. Kus jedou vodou, aby zmátli stopy, než narazí na jinou cestu, která vede do blízkého údolí.

Není pochyby, že se dnes projedou - hejtman tentokrát vybral cíl hodně vzdálený, jednak že ty bližší už vyrabovali, jednak aby na sebe zbytečně neupozornili. Lapků je totiž v sousedních horách pořád ještě dost, i když nemají tolik mužů, jako má hejtman.

Jedou přepadnou malou faru v jedné horské vesnici; to byl také důvod, proč Oremus protestoval. Místní kněz jej tam jednou nechal přespat, když Oremus vyjel na výzvědy a bylo pozdě v noci, aby pokračoval v jízdě. I večeri mu dal a pár grošíků na cestu. Co by neudělal pro bratra v Kristu, řekl. Sám neměl moc, ale i o to by se asi rozdělil.

Ano, byl chudý, ale v kostele bylo přesto dost, co by se dalo v Rakousích zpeněžit. Oremus si toho všeho tehdy dobře všiml: zlatý pohár a monstrance, dary místního korouhevního rytíře, který se doufal se tak vykoupit do života věčného. A také velký zlatý kříž na oltáři, který snad kdysi daroval kostelu císař Karel. Kromě toho lapkové chtěli nabrat ve vesnici potravu - bez placení, jak jinak? - a pár grošíků se tam snad také ještě najde.

Nejprve tedy na faru. Hejtman rozdělí muže na dvě skupiny, to aby nikdo nemohl utéct a varovat lidi ve vesnici. Jedna skupina jde do kostela, který stojí na kopci, hned vedle hřbitova, druhá pak na faru, která je o něco níže. Ohrazení nemá, bude to snadné. Chlapi se snaží otevřít dveře do kostela, ale ty jsou zamčené. S tím se ale počítalo. Malý Jakub, který svou silou, ale ne už zručností, jim má nahradit kováře kulhavce, sekerou dveře rozsekne a nedočkavý žoldák Korbel zbytek dveří vyvrátí a k oltáři hned spěchá. Je tam vše. Kalich sice trochy malý, to jak rytíř šetřil, protože hřešil hodně a pro jistotu obdaroval těch kostelů více. I monstrance je menší a v jejím stojanu zlomky kosti jakéhosi svatého. Korbel otevře malá dvířka a kosti vysype na zem, co také s nimi. Zato velký zlatý kříž na těžkém podstavci jim to vynahradí. Je to solidní, čisté zlato, asi opravdu od císaře.

Žoldák to vše hodí do připraveného pytle a rozhlíží se, co by ještě uzmul. Moc toho není: pár sošek a

obrázků, za ty by stejně nic nedostali. Také ostatní hledají, co by pobrali, ale kostel je chudý. Chudá vesnice, chudý kostel. Je to stejně zázrak, že ty zlaté věci vůbec přežily tolik let války. Asi je farář dobře schoval a teď, kdy už se nemusí bát, je zase vystavil.

Malý Jakub si namáčí ruku do svěcené vody a křížuje se. "Co blázníš?" chechtá se mu Sova, kdysi písař. "Když děláš svatokrádež, ani svěcená voda ti nepomůže". Ale přiblblý pasáček nedbá - on ví svoje. Když vstoupíš do kostela, musíš se vždy pokřížovat svěcenou vodou. Tak ho to učila maminka, dej jí pánbůh věčnou slávu. A Jakub byl vždycky hodný syn.

Vida, že s ním nepořídí, Sova si sedne do jedné z lavic a zadívá se na obraz nad oltářem. Spasitel tam táhne na ramenou kříž a římsští legionáři se mu vysmívají. Už tehdy tedy byl svět rozdělený na chytré a pak na ty dobráky, rozuměj na ty hloupé. Nic se nezměnilo. Jen to svaté město v pozadí, Jeruzalém, vůbec nevypadá jako Praha. Vzpomíná, jak kdysi Jan Želivský, také kněz, vykřikoval, že Praha je město svaté, stejně jako Tábor. A že lid ji jen musí očistit od hříšníků a proroků nepravých. A tak dlouho vyskakoval, až se stal pánem Prahy a všichni ho poslouchali.

No a vidíš, ale chytrý také moc nebyl. I na radnici došel, když ho páni radní přátelsky pozvali a hned u dveří ho zajali. Ještě téhož dne zavolali kata, aby ho - pro jistotu ještě uvnitř v radničním prostoru - mečem sřal. Matička Praha, město královské, město zrádné. Hned se přidali ke kališníkům, hned zase vyjednávali s jednuškami. Nakonec se spojili s panskou jednotou a vojsko Táborů se Sirotky u Lipan pobili. Ano, Češi Čechy, když na to nestačili křižáci.

Ale zase se to povedlo jen lstí: obě strany tam měly vozové hradby i hrubé kusy dělostřelecké, jenže hrad hradu sám nedobije. K vyhrání potřebuješ pěšáka, aby nepřítele pobil, aby tekla krev - bez té žádné vítězství není. To věděl i velitel panských jednotek, Bořek z Miletínka, kdysi jeden z orebitských a Žižkův hejtman - proto nechal své vojsko předstírat útek. Táboři opustili hradby a vrhli se za nimi. Jenže prchající se obrátili a proti kališníkům teď stála armáda, která se také učila od Žižky a patrně lépe.

Ne, říkal si Sova, Žižka by takovou chybu neudělal. Jenže Táborům a Sirotkům velel Prokop Holý, ten se přece také naučil vše od Žižky. To ano, a byl to hejtman dobrý, jenže Prokop byl navíc kněz a jeho vojsko u Lipan byly hlavně polní roty, které si zvykly na to, že v cizině stále vyhrávaly. Situaci mohla zachránit jízda hejtmána Čapka ze Sán, ale ta, když viděla, jak jejich spolubojovníci opustili vozovou hradbu, tak se sebrala a utekla. Asi měl jediný rozum, protože jízda sama také bitvy nevyhrává a panská jednota měla navíc dvakrát tolik jezdců.

Ano, ty Lipany; kvůli nim jsme tu všichni, hlavně my chlapi z polních rot. Sovův příběh byl celkem prostý. Byl písařem v Kutné hoře a když místní Němci naházeli stovky kališníků do šachet, rozhodl se, že raději uteče. Sloužil pod Čapkem v Polsku, dostali se až k Baltu. Jenže po Lipanech se Čapek podrobil vítězům a později i Zikmundovi. Doma ale nezůstal - šel sloužit polskému králi. Sovovi se do Polska nechtělo, chtěl zůstat dopma a zase élat písaře. Pak ale v jakési šarvátce přišel o ruku, takže tomu byl také konec. Hledal jinou práci, ale to, že bojoval se Sirotky, mu přitížilo - nikdo ho nechtěl přijmout do práce. A pak jednou potkal hejtmána, který kdysi také pod Čapkem sloužil a ten ho přijal do jejich tlupy. Sova to ocenil: u lapků mohl dělat různé nenáročné práce, například vařit, krmit koně a sbírat dříví na oheň.

To už se ale ostatní rychtovali s kořistí ven a tak přestal dumat a zase se k nim připojil. Dali se k faře, kde zatím druhá skupina, v čele s hejtmanem, vtrhla do jizby, kde staříčkový farář seděl u večeře. Popadli

ho, vytáhli od stolu a kde prý schovává to zlato. Děda se roztrásl a vykoktal něco, jako že nic nemá. Nevěřili mu a bili ho krutě.

Vtom vešel do dveří Oremus a hned je napomínal, aby s knězem soucit měli.

"Jaký soucit s papežencem?" rozkřikl se Sova. V tom se stalo, že stařec poznal Oremuse a prosil ho o slitování. Toho si všiml hejtman a pochopil, že ti dva se znají. Hlasem silným rozkázal Oremusovi, aby starce zabil, jinak že je vyzradí. Marně se Oremus zdráhal: hejtman mu dýku na krk nasadil a zvolal: "Bud' on nebo ty!". A když se ten k ničemu neměl, nařídil Sovovi, ať os sám to udělá. Písař se rozmáchl mečem nad hlavou, zatočil jím jednou, podruhé a při třetím kruhu mu mečem krk rozťal. Krev vystříkla, jak krkavice proťal. Nebožák se chytil za hrdlo, jakoby mohl ten vodopád krve zastavit a jeho oči se dívaly nechápavě na Oremuse, který jen nečinně přihlížel.

Polomrtvý kněz padl na podlahu, ale to už se o něj nikdo nestaral a všichni se z fary pakovali, aby ještě za světla do vesnice dorazili. Tam nahnali obyvatele na náves - byly to většinou ženy a děti, muži kdysi odešli do války a jen hrstka se jich vrátila; mnozí z nich na poli válečném skonali. Teď bylo po válce, ale lidé umírali dál.

Lapkové z nich chtěli násilím dostat, kde potravu schovávají. Ve vesnici už ale opravdu nic nebylo - několikrát ji vojska přešla a vydrancovala. Když muže zmučili, začali mordýři týrat ženy a dokonce i děti. Ale nikdo nic neprozradil - nebylo co. Naštvaný hejtman nařídil vše ze stolů a spíží posbírat, víno kde bylo sebrat a jedinou krávu, která ve vesnici zbyla, porazit a rozporcovat; víc by na koních stejně ani neunesli. Pak ještě nařídil, aby vesnici spálili, ale Oremus tak mu rozmluvil, že oheň mohl královskou hlídku zdaleka přilákat a případně jim i v cestě zpět zabránit.

I nechali to tak a odjížděli pryč. Náhle přiletěla odkudsi šipka a srazila Sovu s koně. Vesničan jakýsi, kuši ještě z vojny doma schovanou vytáhl a za ujíždějícími vystřelil. Felčar se chtěl vrátit, aby Sovu ošetřil, ale hejtman ho okřikl, ať čas neztrácí - že on už se Sova nějak k nim do tvrze i sám dostane.

Všichni se těšili, že se konečně pořádně nají a napijí. Zprotivilo se jim pořád jíst zajíce chycené do oka nebo rybyz řeky a zapíjet to čistou vodu. Pobídli koně do klusu. Jeli, ale celou cestu mlčeli. Až před řekou zpomalili, aby si koně odpočali, než se zase budou šplhat do konce.

Oremus jel tiše, s hlavou svěšenou, neboť musel pořád myslet na to, jak se s ním kdysi ten kněz o večeři rozdělil a i pár grošíků mu dal. Viděl i jeho oči, které se nechápavě dívaly, když mu Sova hrdlo proťal. Asi nemohl pochopit, že se mu takhle může někdo odvděčit a ještě navíc kněz. Oremus to věděl a bylo mu na nic - kdyby to neudělal Sova, musel by to nakonec udělat on. A že by to udělal, to bylo také jisté, protože hejtman myslel svou výhrůžku naprosto vážně.

MATĚJ.

Počasí se ustálilo, je slunečno, babí léto. Jako by se na chvíli vrátilo to pravé léto - je krásně, slunce svítí, ale teplo už nedává. Příroda se jen naposled nadechne, než se naplno rozběhne podzim a po něm zima. Je sucho, noci jsou už chladné, jen k ránu se sráží rosa a někdy se objeví i mlha. I vítr jakoby kamsi odešel a lístek se ani nepohne. A když vítr přece jen unaveně zafouká, do vzduchu se zvednou pavoučí vlákna, vlasy prabáby, proto se tomu říká babí léto. Blíží se den svatého Václava, patrona české země.

Oremus využil té příležitosti a vykládá o králi Václavovi, kterého vlastní bratr ubil, stejně jako ti u Lipan. Jak tuto zemi obklíčili nepřátel a husité je pobíjeli jednoho po druhém, i o Žižkovi se zmíní. Chlapi ho ale moc neposlouchají: jeden se šťourá v zubech, jiný se drbe na zádech, Korbel za zdí nestydatě chrápe. Nikdo si netroufá ho probudit - bývalý žoldák má teď u hejtmána velké slovo a i kdyby ne, pěsti má jako kovářská kladiva.

Opravdu poslouchají jen dva. Malý Jakub v údivu valí oči, jako když mu máma vykládala pohádky, a občas zvolá "haleluja!". Zato Tomáš, který byl příliš mladý, aby si z té doby vůbec něco pamatoval, poslouchá s pozorností studenta, který se chce něco naučit.

Felčar sedí a vyhřívá na slunci své staré kosti. Nikdo neví, kolik je mu let, jeho bílý plnovous už začíná řídnout. Tomáš se na něj zadívá a najednou ho napadne, že tenhle člověk sem vlastně nepatří. Je medikus, měl by lidi léčit a ne tady s posledními božími bojovníky přepadat tvrze a olupovat sedláky. Najednou si uvědomí, že přestal naslouchat, co tam Oremus tak vášnivě káže. Ten už ale zatím skončil a chlapi se chystají k večeři. Z poslední výpravy ještě hodně jídla zbylo a tak nikdo příliš nemluví a všichni hltají, co jim Matěj upekl. Matěj, který musel převzít kuchařskou práci po Sovovi. Moc se mu to nedaří, srnec je na jedné straně spálený, to jak Matěj odběhl a zapomněl někomu říci, aby zatím rožněm točil.

Felčar si odnesl svůj plechový talíř stranou a Tomáš, kterému to kázání vrtá hlavou, si přisedl, aby se ho na to všechno, co ho trápí, vyptal.

"Pověz mi, koho myslel Oremus těmi božími bojovníky? Nás přece ne?"

"Ale ano," směje se Felčar, "to jsme my všichni, kdo jsme bojovali proti křižákům, proti cizincům krvavým, proti papežencům, proti žoldákům bídným i proti vlastním lidem, kališníkům jako my. Jak vidíš, Bůh si nevybírá."

"Bojovali, ale už nebojujeme, ne? Už je to hodně let, co bojují jen Češi proti Čechům, ne?"

"Nu ano, ale pořád pod stejnou korouhví, pod kalichem," ušklíbne se stařec.

"Ale proč? Jaký to má smysl?"

"Pro větší slávu Boží. Ty nevíš, že se Pán raduje, když mu pošleme na onen svět zase o něco víc vyznavačů víry nepravé?" "Teď mluvíš jako ten kněz bradatý, Oremus. Řekni mi ale pravdu - za co vlastně bojujeme?" zlobí se student.

"A to vás kantor v té vaší škole neučil? Nebo jsi nedával pozor?" odvádí stařec hovor stranou. Je mu nepříjemné o těch věcech mluvit a má i trochu strach, aby to někdo nedonesl hejtmanovi. Nebojí se o sebe, ale o chlapce; je mu ho líto, že se do téhle tlupy vůbec kdy dostal. Tomáš ale neodpovídá - kantor byl rád, když je naučil žebrot, aby se užívali a ty chytřejší i obírat měšťany o grošíky a i o měšec, když to bylo v davu.

"Dobře, " říká felčar, "povím ti jednou něco z celé té historie, ale bude to dlouhé vyprávění . . ."

Zatím se Korbel vzbudil a teď už sedí stranou s hejtmanem u stolu a dělají plány.

"Mně se to nelíbí," říká velitel, "patrně se na nás už chystají. Na druhé straně jim ale Bartoš asi nic nevyzradil, to už by tady byli."

"Dal jsi ho tedy pověsit zbytečně, bratře." Korbel byl jediný, kdo si dovolil říkat hejtmanovi "bratře". A navíc ještě i pravdu do očí.

Hejtman se zašklebí, neslyší to rád. Odsekne: "Škoda ho nebylo, lepší je mít jistotu než špeha v zádech. Také Sova, když ho chytili, mohl mluvit. Už na zájezdy nepojedeme, budeme posílat jen jednoho člověka na nákup. Bohatství už tu kolem není žádné, jde jen o to, aby se chlapi najedli . Ale proto jsem tě sem nezavolal - potřebuju se poradit."

No vidíš, říká si v duchu Korbel, už dolejš! Ale nahlas nedá najevo svůj pocit důležitosti a jen řekne: "Víš, že se na mě můžeš vždycky spolehnout. Neznám toho tolik jako ty - " odmlčel se, čekaje, že ten druhý mu to bude rozmlouvat, ale když se tak nestane, pokračuje: "ale nějakou tu zkušenost z různých válek také mám. "

Velitel ho zjede pohledem a řekne: "Nejde o válku, ale o chytrost. Je ti jistě jasno, že jsme se z útoku dostali do obrany. Král slíbil, že všem lapkům a bandám ozbrojeným konec učiní. A kdo zná Poděbradského, ví, že ten svému slovu dostojí. Vyslal-li na nás oddíl vojska, nepřestane, dokud nás nedostane."

"A tož budeme čekat, až nás všechny pochyťají?" směje se Korbel, ale hejtmanovi zle v očích blýskne; tohle je už na něj moc.

"Jinak se budeš smát, až se na jejich oprátce budeš houpat a nohama kopat! Tohle je hovor vážný, jde o nás o všechny."

A hlavně o tebe, říká si Korbel. Nasadí vážnou tvář a omlouvá se: "Tot' i já vím, však jsem to vážně nemyslel. Co ale hodláš učiniti?"

"Potřebujeme úmysl, musíme mít správný úmysl. Musíme se dostat z této krajiny, kde by nám bylo brzy horko. Zatím nic nikomu neříkej, bratře, nemám to vše ještě promyšlené a tak ti ani nevyzradím, kam odejdeme."

Hele, najednou jsem u něj bratr, myslí si Korbel, ale nějak ho to oslovení vzalo u srdce, snad vzpomínkou na dobu, kdy to slovo ještě něco znamenalo.

"Spolehni se, bratře. Ale co ode mne vlastně chceš?"

"Potřebujeme někoho poslat na výzvědy. Někoho spolehlivého, o kom víme, že neutěče. A musí to být někdo, koho tam dole lidé nepoznají," rozvažuje hejtman.

"Nejlepší by byl Matěj, byl tam často, ale když si vous oholí, nikdo ho nepozná. A také vím, že neutěče. Je to duše věrná, oddaná. Bojovali jsme spolu už kdysi na hoře Vítkově ,u Prahy, však víš. Ale neměl by jet sám, víš co se stalo kováři. Pojedu s ním, ale budu se držet stranou. Kdyby něco, sám zasáhnu a od nástrah ho uchráním."

"Dobrý nápad," říká velitel "věděl jsem, že se na tebe bratře mohu spolehnout. Ale jak to udělat, aby

nebyl i jinak moc nápadný? "

"Ve lsti se vyznám," řekl Korbel. "Matěj býval kdysi truhlář, hodí si teda na ramena vak s náradím nějakým a bude dělat potulného tovaryše a hledat práci." "Jsi věru člověk vychytralý, bratře. I Rokycana by měl z tebe radost," chechtá se hejtman a už o tom nemluví.

Matěj byl opravdu věrný kališník. Přidal se k bratřím z opravdové oddanosti k víře svaté, jak ji hlásal Jan z Husince a ano, byl duše věci oddaná. Byl ale také duše prostá, co se mu řeklo, všemu věřil. Stačilo mu, když s Žižkou vítězili a ani nechápal, co se dělo, když Žižka zemřel. Ano, vítězili dál, nějaké rozpory byly, ale to je věc učených, ne pro truhláře. K Lipanům přitáhl od Plzně, kterou tehdy obléhali a následnému upálení ve stodole ušel jen tím, že jej nepřítel do hlavy ťal a v bezvědomí na bojišti ležel. K ránu se pak vzpamatoval a odbelhal se pryč. Jako ti drzí z tlupy, potkal se později s Korbelem, který pro hejtmana verboval a spolu s ním také odtáhli do hor.

Ted' se pomalu oba lapkové blížili k městu, kde tušili, že budou vojáci posádkou. Jejich koně se loudali a protože bylo ještě brzo odpoledne, ani jezdci nepospíchali. Počkali na kraji háje jakéhosi, až do večera a pak si hodil Matěj vak na ramena a vydal se do města. Bylo to vlastně jen městečko, tři malá náměstí a kostel, ale radnici už také měli. A páni konšelé si jako obvykle vyšli večer na pivo do hospody.

Ta už také byla skoro plná a tak nikomu nebylo divné, že si k nim přisedl truhlářský tovaryš s brašnou. Když se dozvěděli, že zrovna přišel a že v městě hledá práci, ještě mu poradili kam zajít a šťastnému tovaryšovi i pár piv zakoupili. A ten nejen pil, ale i ušima stříhal, zda něčeho nezaslechne. A bylo toho dost. Dozvěděl se i to, jak páni radní vojáky platit a živit musí, jen pro tu ochranu a že nejen žádného z raubířů nechytli, ale jen slibují a že už prý ví, kde se nalézají. I dělal Matěj udiveného a pak ještě po pár pivech se rozvázala ústa i písařovi, že prý údolím řeky na západ se vydají, kde naposled lapkové vesnici přepadli a tam na ně budou v záloze čekat. Na víc už ani Matěj nečekal a vrávoravým krokem odešel.

Korbel na něj čekal na sjednaném místě a hned vyzvídal, co a jak. Ale chytrák Matěj že on jen hejtmanovi poví, že je to tajemství. Marně na něj Korbel naléhal, trval na svém. I jeli tiše, přebrodili řeku a oklikou kolem lesa nahoru do hor. Nahoře na stezce, která byal tak úzká, že i s koní sesednout museli, se to stalo. Korbel, který šel hned za Matějovým koněm, toho bodl do zadku. Kůň vyhodil a skopl Matěje do rokliny.

Ten se naštěstí zachytil za keř jakýsi, ale vytáhnout se nemohl. Prosil tedy Korbela, který se k němu dolů sešplhal, aby mu pomohl. Ale ten jinak nedal, že prý mu jusí nejprve to tajemství vypovědět. Co Matějovi zbývalo. Řekl mu vše a ruku natáhl, aby ho ten mohl nahoru vytáhnout. Namísto pomoci mu ale Korbel po druhé ruce jeho ťal, až ten se keře pustil a dolů do řeky se zřítíl.

"A máš to," plivl za ním Korbel, "se mnou si nikdo zahrávat nebude! Zvláště ne někdo, s kým jsem na hoře Vítkově bojoval!"

DANIEL.

Hejtman sedí a dumá. Korbel se vrátil a oznámil mu, že Matěj nešťastnou náhodou spadl do propasti, ale naštěstí že mu vše předem řekl, co vyzvěděl. Vojáci že se chystají do vesnice, kterou lapkové naposled přepadli.

"Naštěstí nevědí, kde jsme," řekl, "máme tedy ještě čas vymyslet, co uděláme." Hejtman se zašklebí, to "uděláme" se mu moc nelíbí, velitelem je přece on, ale také dobře ví, že bez Korbela bude plán neproveditelný. Už ho i napadlo, že to divné, kterak Matěj o život přišel, ale dál se neptá. Možná, že se mu to bude hodit proti Korbelovi později. . .

Je po snídani, kterou připravil - protože Matěje už není - Daniel jirchá. Divná je to práce pro něj, který kůže v tříse mořil, v lázni je barvil a později krejčím a sedlářům prodával. Měl hezkou živnost, ve které mu syn a žena jeho pomáhali. Pak ale přišel houf zbrojenců jeho pána korouhevního a ženu na koně vsadili, na hrad odvezli a násilí ji učinili. Místo na ně, na ni se Daniel rozhněval, zbil jí a děvek vynadal. Odešla teda pryč a syna vzala s sebou. A tak dělal tedy kůže sám, a přitom přemýšlel, proč ho tak Bůh trestá. Vždyť přec do kostela chodil, i na svíce z peněz svých dával a svátosti svétlil, jak třeba bylo.

Jednou se zastavil na kázání u kněze nového, kališnického, který brzo velmi oblíben u lidí v městě byl. Zeptal se ho pak přímo, aby věděl, čímže se tak provinil. Kněz pak, mladý, ale už vlasu šedivého, mu vše dobře vysvětlil. Že ne Bůh, ale lidé tím vším vinni jsou a pravda, že on Daniel hříšný byl, ale že to nižádný trest není, to Spasitel ho jen zkouší, zda v tom trápení se duše jeho polepší a z ohně zkoušení toho čistá vyjde jako snůh.

Tak dlouho do něj mluvil, až se tento sebral a k bratřím se dal, aby té pravé očisty dospěl. Protože i trochu šít uměl, dali mu hned sedla opravovat pro vladyky a hejtmany, jakož i pro jezdce obyčejné, harcovní. V tom se osvědčil dobře a když ostatní pak do bojů táhli, zůstával v hradišti s ženami a dětmi. Tam pak opravoval, co mu kdo předtím přinesl, nejen třmeny a udidla, ale i kožené zástěry pro kováře a zbrojíře. Též rukavice kožené opravoval, kterých sice šít neuměl, ale alespoň zalátovat znal.

K hejtmanově oddílu se dostal až když už krev na lipanském poli dávno zaschla a zbylá polní vojska v celé zemi byla rozpuštěna. Nevěděl kam jít : ženu svou hledat nechtěl; slyšel od souseda že s jakýmsi měšťánkem žije, navenek jako služka, ale jistě i jinak, však on ji zná. Také se dozvěděl, že syn jeho u Lipan padl, ale na straně jednoty panské. Když teda uslyšel, že hejtman lidi sbírá, aby proti vítězům krvavým bojoval, došel k němu sám a k ostatním se přidal. S nimi ale moc se nedružil, byl povahy plaché a samotář. Však siz něho často smích tropili až Oremus prohodil, že tu jak Daniel v jámě lvové zavřen. Načež felčar prohodil, že jak bible svatá praví, lvi se Daniela ani nedotkli a naopak král pak rozkázal všechny ty, co Daniela osočovali, hodit lvům na pospas. I zašklebil se Oremus na tu odpověď - právě pro to vtipkování on felčara ze všech ostatních nejvíc nenáviděl.

V tlupě teď rostl nepokoj. Hejtman sice chlapům řekl, že pro ně našel cestu, kterak všichni jinam, do bezpečí budou moci odejít. Neřekl jim ale kam, což je činilo netrpělivými. Víc než dřív se teď spolu hádali, tu jen dva, jindy i více dohromady, často i pěstmi si hrozili a sem tam i rána padla. Oremus je vždy honem uklidňoval, to aby se hejtmanovi zalíbil, protože viděl, že Korbel teď u něj větší slovo má. Povětšinou to bylo ale až zařvání, výhružka od Korbela, která chlapy zastavila, ale někdy i jeho silné ruce, které je odtrhly do sebe.

Felčar ani Tomáš se toho vadění nezúčastnili. Naopak, zdálo se, že je to spolu nějak víc sblížuje - oba totiž poznali, že se něčím od ostatních liší. Student, který znal trochu latiny, se šedivcovi pochlubil, co se ve škole naučil a ten, který latinu znal ještě ze svých dob univerzitních, se také rád jakoby vracel do školních škamen. Možná se mu líbila zvědavost Tomášova, jeho touhou po vědění, touha poznat slavnou historii. Jen to nemohl pochopit, jak ta doba nadšení velikého najednou přešla a dříve ač všichni za jednoho, teď každý jen za sebe se postaví a s jinými se nesrovnává.

Těžko bylo felčarovi vysvětlovat, ale vysvětlit musel, že to vše jen lidská přirozenost, sobectví a hrabivost, že nikdy nebylo a nebude království boží na zemi, pokud zde takové lidé budou. Že to jen výmysl kněží posedlých, kteří po slávě boží volají, a k zabíjení druhé pobízejí, protože jen tak cíle svého dosáhnouti chtějí. Jen nenávisť vzbuzují, mezi sebou se hádají a po meči volají. A že nic na to nedají, co v bibli svaté stojí, že mečem kdo zachází, také jím i schází. Divil se tomu ale Tomáš, jak toto mohli činiti, když oni Krista Ježíše zde na zemi vyslanci jsou a ten přece jen lásku a dobrotu hlásal.

"To vše vzniklo," pokračoval felčar, "že kněží papeženští v obžerství a smilnění žili a správně je pro to mistr Jan odsuzoval. Proto ho za to ho smrtí krutou ze světa zprovodili, jako farizejové předtím Ježíše Krista. Jenže ti druzí kněží, co proti Římu kázali, nic lepší nebyli - jen naše lidi nabádali, aby zabíjeli a pálili, protože jen tak zemi od neřádu očistí. A zatím jen touhu po moci měli, tak jako Jan Želivský a jiní a stejně jako on, i mnozí špatně skončili. "

"A co Prokop Holý, ten přece také knězem byl?" zeptal se Tomáš.

"Byl, ale hlavně byl vojevůdcem a vojenství znalým. To on po Žižkovi z bratříků pravé vojáky udělal a zemi před nepřáteli ochránil. A když se nás celý svět bál, ještě za hranice na spanilé jízdy jezdil. A naše vojsko, to byla síla, které se i páni doma báli. A nejen páni, i lid obecný, protože to už nebyli boží bojovníci, ale jen soldáti boží, kteří od křižáků co do násilí ničím se nelišili. I začali i někteří kališníci vidět, že tak celá zem se ničí a začali se o míru dohadovat s pány pod jednou. Země byla bez krále, děs a rozbroje všude. Sirotci s Táboru oblehli Plzeň, aby v zemi plnou nadvládu získali.

Jak ale docílit pořádek v zem, kde houfy vojenské vládnou? Krví a zase jen krví. A co nedokázali křižáci, dokázali Češi sami. Po Lipanech i Zikmunda si pozvali a králem jej učinili. I Tábor město si koupil, když jim královský erb dal. K čemu to teda vše bylo? Pro větší slávu Boží? Myslíš, že Bůh si libuje v násilí?"

Vtom ale felčar uslyšel nějaké kroky a ohlédl se. Oremus, unavený těmi hádkami, se k nim blížil a tak raději ztichl. Už dávno totiž kněze podezřívá, že hejtmanovi na ostatní donáší . . .

Už dříve zajížděl Daniel do vzdáleného města nakupovat potraviny, hlavně sůl a koření, ale hlavně mouku, aby si mohli na ohni placky péct. Krámů tam bylo víc a tak je střídal, jak mu to hejtman nařídil a občas i do velkého města zajel - ale tam jezdil nerad: musel nejprve projít branou a tam strážní příliš se vypyтали, kdo je a co dělá. Nesl ale vždy v nůši nějaké kožky vydělané, ty jelení nebo i jen zajíců, které také městským krejčím a kožešníkům prodával a tím pak zase různé věci k jídlu platil. I do

hospody zašel a tam šenkýřce se zalíbil. Někdy tam i přes noc zůstal, aby jí k potěše byl a ona mu zase na cestu jídla plno přiložila. To ovšem nikomu z tlupy neřekl a ti se neptali, když se s nimi ze všeho stejně podělil.

V hospodě pak plno věcí se dozvěděl, například o tom, jak kdesi pod horami na krakorci oběšenec visí, jen s jednou rukou, tělo vránami oklované. Když to pak chlapům vyprávěl, mnohým až po zádech mráz šel. Dovedli se představit, jak nebohý Sova asi předtím tejrán byl, než přišli vojáci a na krk mu oprátku hodili. I tu zprávu přinesl, že opravdu zbrojenci i po okolí šmejdili, ale raubíře nenaleznuvše, opět se do kraje stáhli, aby snad jinde hledali.

Ze všech těch zpráv jen ta byla jediná milá, takže si všichni na čas oddechli. Jednou se ale Daniel z jedné té výpravy nevrátil. Hejtman ale nikoho na výzvědy neposlal, už proto, že se bál, že snad jirchář místo jejich prozradil. Navíc když někoho pošle, ani ten se nevrátí a na mučení vypovídat bude. Také se kvůli tomu s Korbelem pohádali, ten tvrdil, že jirchář prostě utekl, že nikdo neví, kde jsou, ale že už je na čase, aby mu hejtman řekl, co že vlastně chce udělat, kam že do bezpečí odejdou.

Pak se jim donesla zpráva, že v Praze kat staroměstský jakéhosi lapku kolem lámal a pak i čtvrtil. Všichni usoudili, že to byl Daniel. Zůstával jen jedna otázka: promluvil či nepromluvil předtím na mučení? Zbývala jediná naděje - odejít z té prokleté tvrze a to co nejdříve . . .

KORBEL.

Prší a prší. Není to jemný jarní deštěk ani pořádná letní bouře. Ne, je to podzimní, vydatný, až únavný děšť, chvílemi skoro liják. Prší už třetí den a vlhko zalézá až do kostí. Chlapi se zachumlali do kožešin a rozlezli se po tvrzi, každý sám se svou špatnou náladou.

Korbel s hejtmanem sedí u stolu, jen sami dva, a hovoří. O čem? O přípravách na cestu. Tentokrát ne k nějakému přepadu, ale k přemístění jinam, tady jim brzo půjde o krk. Oknem bez okenice sem táhne a i ten oheň v krbu nějak skomírá; nemají dost suchého dřeva. Ti, co ho kdysi sbírali, už jsou všichni na pravdě boží, i když asi sotva v království nebeském.

"Všechno se proti nám spiklo," říká žoldák, "v tomhle dešti se nikam nemůžeme vypravit." Naštěstí velké přípravy dělat ani nemusí: půjdou totiž jen oni dva - hejtman vysvětlil Korbelovi, že s ostatními nepočítá. "Kněz by nás svým mnišským hábitem jen prozradil," řekl, "a felčar je zase moc starý, ten by nás jen zdržoval. Navíc těm dvěma nevěřím. Student? Ten je ještě moc nezkušený a Malý Jakub by nás cestou každému prozradil, jak je blbý. Ne, musíme se zachránit jen my dva, my, co jsme spolu bok po boku bojovali v dobách dobrých i zlých, bratře."

"Ale ti druzí s námi také bojovali, bratře," říká Korbel trochu ironicky. "Není správné nechat je tu na pospas."

"Děláme to pro kalich, bratře, pro naši víru. Bůh nám to odpustí."

"Mluvíš jako Oremus, bratře. Dobře víš, že už nejsme nic jiného než lapkové," chechtá se Korbel, podle názoru hejtmana celkem dost drze.

"Jen z nutnosti, bratře, jen z nutnosti. Ale naše slavná doba zase přijde, uvidíš. Prozatím se musíme zachránit, ještě než přijdou královi vojáci. A oni jednou přijdou, to se vsaď."

S tím Korbel souhlasí. A co ostatní - chce říci, ale uvědomuje si, že už je v jich v tlupě navíc jen Johann. A tak se ani neptá. Ano, je třeba jednat rychle, připravovat se na odchod - až přijde zima, nebude už ani kam jít.

Také felčar a Tomáš sedí spolu, v malé špeluňce ve strážní věži. To mokré počasí působí na starocha špatně: mne si oteklé klouby, bolesti má všude. Navíc to přivádí vzpomínky na minulost a tak se najednou rozpovídá . . .

"Doby naší slávy, kdy jsme ještě vyhrávali, ty doby jsou dávno pryč, Tomáši," povzdechne si.

"Ty skončily u Lipan, že?" ptá se hoch, aby ukázal, že pochopil.

"Ale ne, Lipany byl jen začátek konce. Už předtím se Češi hádali s Čechy, nejen kališníci proti papežencům, ale i Husité mezi sebou, zvláště táborští a pražští kněží, ti se prostě nesnášeli. Jak se začali odrodilci oddělovat, už sám Žižka je nabádal ke svornosti a mírnosti, ale marně. To největší nepřátelství propuklo hned po jeho smrti, Orebité se stali Sirotky a spolu s tábořskými knězi silně brojili proti Pražanům. Objevovali se kněží i jinde, odpadlíci, víru naši svatou překrucující. A tak se

všichni pořád spolu vadili a ancikristovi vyznavači v Římě a jednuškové se z toho těšili."

"A co byly ty spanilé jízdy? Tam jsme přece šířili slávu naší země a víru svatou za hranicemi. Tak nám to alespoň vykládal náš bakalář ve škole," namítá Tomáš, aby šedivce povzbudil k další řeči.

"Ale ne," směje se felčar. "Původně to bylo jen proto, abychom zabránili nepříteli sešikovat se za hranicemi a vyrazit odtamtud na nás. Dobyli jsme hodně měst, kde tak mohl učinit a když se to osvědčilo, prostě se v tom pokračovalo. Když už byla naše země hodně vydrancovaná ustavičným bojem, jezdilo se prostě drancovat a loupit ven. Naše vozy pak přivázely lup domů. Říkalo se tomu válečná kořist, jako by zrovna tenhle název to mohl ospravedlnit. Vraceli se domů vždy na zimu, ale málokdy přivezli nějaké zásoby jídla a v naší zemi byl zatím hlad. A tak drancovali zase doma."

"Národ se víc a víc rozděloval," pokračuje šedivec, "a polní roty řádily jako zběsilé. Boje neustávaly a když Husiti hnali před sebou jako záštitu houfy zajatých venkovanů s ženami i dětmi, zprotivili se tím každému. A bylo nebezpečí, že se uchopí vlády v celé zemi. A tak se kališníci páni a Praha spojili proti nim a přidalo se i mnoho papeženců. Snad tomu pomohlo i to, že basilejský koncil měl jednu podmínku ke schválení kompaktát, totiž aby Češi rozpustili polní roty, které dělaly v cizině velkou škodu. Češi proti tomu nebyli, roty totiž dělaly ještě větší škodu doma. Ovšem bez boje by se nevzdaly a tak došlo k Lipanům. Rejsy - teda ty spanilé jízdy - byly v cizině velmi úspěšné, velel jim totiž sám Prokop Holý a později Čapek ze Sán."

"To byl ten, co pak zradil u Lipan?" zeptá se Tomáš nevěřicně.

"Právě ten, chlapče, právě ten! Zrovna se předtím vrátil z výpravy proti německému řádu rytířů v Polsku. U Lipan velel husitské jízdě, ale uprostřed bitvy s ní odejel z bojiště. Byla-li to zrada, o výsledku bitvy to samo ovšem stejně nerozhodlo. Když totiž Táboři předčasně opustili svoje vozové hradby, byla tím bitva předem ztracená. Navíc měl Čapek jen sedm set jezdců, zatímco panská Jednota skoro dvakrát tolik a lehce by je zahнала na útěk. Panské houfnice pak rozprášily táborskou pěchotu a zbytek zase dobila panská jízda. Mnoho zajatců pak za živa upálili ve stodolách - tolik tehdy lidi nenáviděli vojska, která drancovala vlastní zemi."

"Ale říkal jsi, že tím to teprve začalo, jak tomu mám rozumět?"

"Inu jedna bitva ještě neznamenala úplnou porážku. Sirotcí se rozprchli, to ano, ale Tábor byl ještě hodně silný. Co je opravdu porazilo, bylo to, že mnozí přešli na druhou stranu. Čeští páni se už předtím začali otáčet jako korouhvička po větru - kališníci jednali s papeženci, ti zase to hráli na obě strany a tak se někteří otočili dokonce několikrát. Tak například Bořek z Miletínka, který se dal ke kališníkům po smrti Jana Husa, nejprve držel s Orebity, později se spojil s Pražany a byl Žižkou poražen. U Lipan už zase velel veškerému vojsku panské jednoty, ale se později se opět postavil proti Zikmundovi. U Lipan ovšem vůbec nešlo o Zikmunda, bylo prostě třeba nějak ukončit to rozdělení země na dva k smrti nepřátelské tábory a obě strany věděly, že to jde udělat jen dalším prolitím krve. První panská jednota se ovšem vytvořila už rok před smrtí Jana Žižky a jak nabývala sílu, pak už se k ní už připojoval kdo mohl."

Student poslouchá a nechce uším věřit. "Takhle že to všechno bylo?"

"Ano, a to vše uvítali papeženci. Byly rozpory i v samotných rodinách: tak například hejtman Hynce Ptáček z Pirkštejna obléhal hrad Sion, kde kladl odpor jeho strýc, Jan Roháč z Dubé. Hrad dobil a Roháče vydal Zikmundovi. Ten už ale byl králem a tak ho dal s ostatními jeho lidmi v Praze pověsit jako odbojníka proti královskému majestátu. Mezi lidem se říkalo, že to bylo hlavně proto, že Roháč Zikmundovi uloupil vůz s vínem a stádo volů. Později se hejtman Ptáček osvědčil jako vůdce sjednocené kališnické strany. Tehdy bys totiž vůbec nepoznal, kdo byl dobrý a kdo ne. Už se nekradlo,

byla to všechno jen "válečná kořist". Město Tábor si zase získal Zikmund tím, že mu udělil titul královského města, dokonce s erbem - se kterého ovšem musel zmizet kalich, a nahradila jej orlice, ale to už bývalým Táboritům vůbec nevadilo."

"Ale i ostatní brzo otočili, " namítá Tomáš, "vždyť i oni Zikmunda přece za krále přijali."

"To ano, ale on na to měl dědičné právo, byl synem císaře Karla. Titul mu upírali proto, že svým glejtem zradil Mistra Jana Husa a hlavně že přivedl do země cizáky, teda křížáky. Nakonec i Zikmund zase rád přijal i kompakтата - byl už totiž starý a bezmocný, přijal by cokoliv, jen aby byl českým králem. Ovšem dlouho si to kralování stejně neužil, brzo zemřel. Ani Albrecht, jeho zeť, v Čechách dlouho nekraloval. I on umřel záhy na to a jeho syn, Ladislav Pohrobek, byl zase ještě příliš mladý na kralování."

"A tak se stal Poděbradský za něj zemským správcem a později králem?" pochopil Tomáš.

"Nu tak rychle to nebylo. Po smrti Hynce Ptáčka převzal jeho kališnickou stranu jeho spojenec, Jiří z Poděbrad, proti němuž se zase hned vytvořila strakonická strana papežence Oldřicha z Rožmberka. Ten ovšem hlavně pletichařil, vojenských úspěchů neměl a když Poděbradský dobyl Hlubokou a obklíčil Budějovice, raději se podrobil. Tábor i Praha už zatím dávno patřila Poděbradovi. Pak už mu nic v cestě nestálo, měl plnou moc v zemi. A když i Pohrobek v Praze zemřel - říkalo se, že podivnou smrtí, že mu totiž někdo pomohl - Češi si brzo zvolili Poděbradského za krále. Zvolili Čecha, dokonce ani ne z královského rodu, takovou u nich vzbuzoval důvěru."

"A tento král, je to dobrý král?" ptá se Tomáš.

"To nevím, vím jen, že je silný a dodržuje, co slíbil. Doba mezivládí trvala moc dlouho, země je vydrancovaná a každý dnes chce mír. Navíc je kališník, nedivil bych se, kdyby ho jednou papež prohlásil za kacíře. A je nesmlouvavý ve své snaze zavést pořádek v zemi. Vydal majestát proti odbojným zemanům a lapkům a národ ho v nadšení následuje. Vezmi si třeba historii hradu Vizemburku, kde sídlili lapkové, co odtamtud do Slezka vyjížděli na lup a který byl později Slezany dobit a vypálen, jakož i blížká ves zvaná Rtyně. Poděbradský se stla později majitelem panství a hned Rtyni slavnostní glejt pergamenový vystavil a rychtářovi zvláštní právo nastolit pořádek také dal. Ne, hochu, král, který dobyl velkou Prahu, ten lehce zatočí i s námi."

"Ale co teda budeme dělat?" zeptá se hlasem nepřilíš pevným Tomáš, hlasem, ve kterém je cítit beznaděj. Felčar se musí v duchu ale usmát - ach to mládí, pořád musí žít nějakou nadějí, jinak je ztraceno. Nahlas ale řekne: "Nech to na hejtmanovi, ten nás už z té šlamastiky nějak dostane. Musíme spoléhat na něj, on už se s Korbelem domluví. Jsou to přece oba staří a zkušený vojáci."

Ti dva se ovšem domlouvají, to ano, jenže Korbel chce vědět přesně, jak to hejtman vymyslel a hlavně kam půjdou. Neumí si totiž představit, kam by mohli jít, vždyť všude teď dosáhne králova ruka. Hejtman, obočí svraštělé, sedí, ale nepromluví.

Korbel na něj doráží: "Já to potřebuju vědět; kdybychom se museli rozdělit, nevěděl bych, kam jít."

"Tak už ty předem o rozdělení přemýšlíš, Ondřeji? Nevěděl jsem, že mě tak brzo chceš opustit. Říkal jsi přece, že jsi rád, že jsme společníky," ušklíbne se.

"Nechci tě opustit, právě naopak, " zapírá Korbel, ale je na něm vidět, že ho to už také předem napadlo. "Neboj se, vše se dovíš v pravý čas," utěšuje ho hejtman, ale pořád se ušklíbne. Dobře ví, že kdyby mu řekl, kam půjdou, žoldák by mu hned druhý den utekl a nechal ho tady. A možná na rozloučenou i dýku v srdci nechal.

"V pravý čas? Teď je ten pravý čas! Tak povíš, nebo nepovíš?" rozčiluje se žoldák.

Hejtman se zachechtá: "To bys chtěl vědět, co? Abys mě tu nechal a šel sám napřed?"

To se Korbela dotkne a zařve: "Z čeho mě to podezříváš, ty šelmo?"

"Nu nevím, kdo Matěje do propasti shodil. Viděl jsem ho dole pěkně rozbitého u řeky, ale jeho kůň, jak je vidět, to přežil," posmívá se hejtman dál.

To už Korbel nevydrží, vrhne se na něj s výkřikem: "Ty psoto bídná!" Uchopí ho za hrdlo a začne ho škrtit. A sílu on má, je mladší a jeho ruce si zvykly svírat meč i zastavit splašeného koně. Prsty se zatínají oběti do hrdla, hejtman ztrácí dech, chroptí, lapá po vzduchu. Když už to vypadá, že se udusí, najednou mu cosi šplíchno do oka. Druhé oko je v pořádku a tak vidí, jak za Korbelem stojí Oremus, který hlubokou ranou Korbelovi právě prořízl hrdlo i chřtán. Ten přestane dusit hejtmana, chytne se za krk, ale je to marné, krev tryská z krkavice mezi prsty a stříká na hejtmana.

Chvíli to trvá, než se žoldák svalí na sem a rudá louže na podlaze rychle roste. Ještě nohama zacuká, vypadá to, jako že se ještě znovu zvedne na nohy, ale to už je konec. Kněz se nad ním postaví a ze široka ho pokřičuje. "Dominus tecum," zamumlá latinsky a s odporem si otře nůž mrtvému o nohavici. Pak se otočí k hejtmanovi a řekne: "Pěkný lump! Zabít tě bratře chtěl. Za to vše, co jsi pro něj a pro nás udělal. Ale já tě nedám, ne, bratře. To bylo Boží vnuknutí - jméno jeho budiž pochváleno - které mě vedlo, abych se podíval, co se tady děje. Nemusíš mi děkovat, bratře, jiný na mém místě by udělal totéž."

Hejtman si ještě chvíli masíruje krk, dech popadá a v duchu si říká - no jo, špehoval jsi celou dobu, aby ses dozvěděl, kam půjdeme. Nahlas ale ještě sevřeným hlasem praví: "Děkuji ti bratře, život jsi mi zachránil a to se nezapomíná. Stejně jsem počítal jenom s tebou, že totiž jen my dva samotni odsud odejdeme. Přines víno, napijeme se na to."

Venku se zatím stmívá. A zatímco kněz odchází, hejtman si s hrůzou prohlíží svůj kožený kabátec. Je celý od krve, která ještě nezasychá. I rukávce a náprsenka jsou promočené krví, které z nich ještě odkapává. Štítivě vše svlékne a hlavou se mu mihne myšlenka, že ještě nikdy nebyl tolik od krve, ani v té nejhorší bitvě, co spolu s Korbelem byli. Ovšem tehdy ta krev nebyla jeho, napadne ho a jde se převléknout. Cestou se ještě stačí vyhnout louži krve, které se teď roztáhla hodně do široka, ale už se tolik nezvětšuje . . .

MALÝ JAKUB.

Tomáš se probouzí. Je ticho, dešť ustal. Pohled ven ho přesvědčí, že tomu opravdu tak je. Kapky deště se ještě tetelí na trávě i na větvích, ale vylezlo slunce a jistě dnes bude i tepleji. To je dobře, je na čase. Dnes se totiž dozví, co bude dál. Hejtman jim to slíbil a zatím vše, co slíbil, také dodržel. Promne si oči a pomalu vstává - dnes má totiž vařit snídani on. V tu chvíli příběhne Johann a ptá se: "Neviděl jsi hejtmana? Nevíme, kde je."

"Jak bych to mohl vědět, teď jsem vstal. A co, jsi snad jeho hlídač?"

"Jenže on zmizel, i s Korbelem. Ten tu také není. A v sednici je jedna velká louže krve. To asi Korbel zabil hejtmana a utekl."

"No co, však se to dozvíme," říká rozespálý Tomáš. "A nezdržuj, jdu dělat snídani."

Ale ti dva se neobjevili ani v době oběda. To už chlapi začali uvažovat, co a jak. Vždyť jen hejtman je dokáže odsud vyvést, co teď? Možná, že jsou oba na živu. Malý Jakub se nabídne, že se po nich podívá a brzo se vrátí se zprávou, že žoldák leží pod skalou, podřezaný a úplně mrtvý.

Než se mohou dohadovat, co se stalo, Johann z věže křičí: "Vojáci, lezou sem nahoru vojáci! A mají královskou korouhev!"

Malý Jakub se žene k bráně, zatarasí ji ohromnou závorou, velkou jako trám. Tomáš mu pomáhá, ale přitom se strachuje: "Jestli si hejtman vyjel na objížďku, nedostane se už do tvrze!"

"Neboj se," utěšuje ho felčar, "ten už je na hony daleko!"

"Co to říkáš, hejtman by nás přece nezradil!" odporuje mu student.

"Vidíš, zapomněl jsem, že ty jsi ten Tomáš věřící," posmívá se šedivec, jakoby věděl svoje.

Johan, který seběhl s věže na hradbu, se zatím ujímá obrany. Je přece vyučený zbrojír, tovaryš a své zkušenosti získal už také předtím, v polních rotách. Je mu jasné, že jakmile se dostanou vojáci blíže, sami je nezadrží. Také v boji muži proti muži podlehnou - je jich prostě málo. Proto rozdává kuše, kterých je tu dost pro všechny - jsou ostatně už jen čtyři, kněze nepočítaje. Všichni se ženou na svá místa, jen Oremus, ožratý ještě ze včerejška, leží a klidně chrápe.

Vojáci se hrabou pomalu nahoru. Kopec je strmý, i s koní raději sestoupili a tak se potí a nadávají. Mezi nimi, ukován v řetězech, klopýtá jejich vězeň. Velitel vojáků jde důležitě vzadu, zatímco nechal jednoho ozbrojence u koní. Cestu znají, zajatec jim vše řekl, v marné snaze, aby si snad vykoupil život.

Vrchol hory je skalnatý a k tvrzi vede jen úzká stezka, vylámaná ve skále. Vojáci tu musí jít v zástupu, raději jen po jednom a ještě se přidržují skály - spadnout do propasti se nikomu nechce. Vpředu jdou střelci, ti mají větší šanci obránce na hradbě sestřelit už z dálky. Kuše mají už v ruce, zásobník se šipkami na řemenu přes rameno. A jako všichni, u boku krátký meč.

Pak se řada vojáků zastaví: v ohbí stezky se objeví tvrz, vpředu s pevnými, vysokými vraty. Nikomu se nechce prvnímu na mýtinu a tak se schovávají za stromy a za kameny. Johann to vše vidí, ale povel ke střelbě nedává - zbytečně by jen plýtvali šipkami. Bude dost času, až nepřítel vyleze z úkrytu.

Zbytek vojska už také dorazil celý upocený; ti vzadu skoro narazí na ty před nimi, jak se řada prodce zastaví. Někteří klejí, jiní uplivují s kletbou na rtech; jsou jich snad tři desítky mužů. Velitel usedá za vysoký kámen a sejme si helmici se zpoceně hlavy. Zatracená práce - myslí si - tohle mě byl čert dlužen!

Jenže rozkaz je rozkaz a když kat z vězně dostal vše, co bylo třeba, aby to loupežnické hnízdo našli, nezbylo než dát hned rozkaz sedlat koně a harcovat k přepadu. Kdyby mu totiž ta banda stačila zmizet, od královského hejtmana to by to pěkně slíznul. Stejně je to zajímavé - takový starý, ostřílený voják a hned, jak mu kat palečnice na prsty nasadil, šrouby utáhl a zpod nehtů začala téct krev, ten ubožák se začal chvět a kvílel, že poví, že vše vypoví. A vypověděl: nejen kde je to místo, ale i jak se tam dostat. Jen v jednom zalhal: prý jich je tam už jen pět, takže to bude lehké. Na štěstí mu on, velitel zkušený, vůbec nevěřil a vzal s sebou raději vojáků víc. Počet lapků sám odhadl tak nejméně na dvacet, to dá rozum.

V jednom měl ale vězeň pravdu: cesta nahoru nebyla lehká a koně by jim v tom nijak nepomohli. Jak se ti lapkové dostávali po té stezce do tvrze na koních, to vůbec nechápe, vždyť i pěší tam stěží dva vedle sebe projdou. Škoda, že museli vytáhnout tak rychle: nestačili s sebou vzít ani žebříky, ani žádné dobývací stroje či houfnice na rozbití hradeb.

Musí to teda zkusit jinak, nebude přece zbytečně plýtvat vojáky. A není třeba pospíchat, pomalu bude čas k obědu, tak se nejprve v klidu najedí.

Muži na hradbách však na jídlo ani nepomyslí. Johann zatím přemýšlí, kolik těch vojáků asi je. Tu a tam se zablýskne zbroj, ale celé ozbrojence samotného nevidíš. Odhadne to tak na tři kopy, to není mnoho, na tak velkou tvrz. Hradby její jsou sice nahoře pobořeny, ale pořád dost vysoké, aby je bez žebříků vojáci nemohli slézt. A žebříky nikde vidět není.

Vojáci zatím pojedli a velitel hledá dobrovolníka, který by s vězněm na plac, který je před tvrzí, vystoupil a k obráncům promluvil. Sám tam pochopitelně nepůjde, kdo by tu pak velel? Nikdo se nehlásí, a tak dobrovolníka určí sám a hned mu i řekne, co má obráncům říct. Ten se zdráhá, nechce se mu být tak dobrým terčem, ale rozkaz je rozkaz a tak po dlouhé prodlevě přece jen vylézá na světlo a kopanci pobádá svou oběť k pohybu.

Ví, že na něj s hradby míří střelci, ti se ostatně ani nekryjí. Pro jistotu proto také hned volá: "Jsem vyjednávač, nestřílejte, nemám zbraň! Mám pro vás návrh od velitele královské stráže."

Johann pokyne, aby chlapi sklonili kuše a volá: "Co od nás chce ten váš velitel?"

"Chce, abyste se bez boje vzdali a nabízí vám dobré podmínky. Poslechněte si tady našeho zajatce, když mi nevěříte."

Šťouchne do vězně, aby opakoval, co už mu dávno velitel nařídil, slovo za slovem. Ten se pomalu se vzpamatovává z mrákot - byla-li cesta nahoru těžká pro vojáky, co teprve pro něj, s řetězy na ruce i na nohou! Otevře ústa a tiše něco říká. Chce to ještě jedno pořádné kopnutí a zajatci se hned vrátí hlas: "Bratři, vzdejte se! To jsem já, váš hejtman. Velitel královské stráže vám pak život zachová, jako ho

zachoval mně. Nemá to cenu se bránit, je vás málo a utéct není kam. Také zásob máte málo a vojáci tu vydrží tak dlouho, jak bude potřeba. Pak ale s vámi zatočí co nepřísňji! Pro Boha milosrdného vás prosím, vzdejte se!" Ta prosba je na místě: hejtman ví, že když se nevzdají, bude i s ním amen . . .

Johann, který nejprve nechtěl věřit svým očím a uším, konečně pochopil, kdo že je zradil. Vykřikne posměšně: "Ty už nemáš komu radit bratře. Jak je vidět, tu už jsi dohejtmanoval. Hanba tobě i tvým potomkům!"

Zní to legračně, ta výhrůžka: hejtman žádné děti nikdy neměl a teď už asi mít ani nebude, ale muži na hradbách tu ironii nepochopí, snad jen felčar, ale ani ten se nesměje. I on je překvapen, i když to tušil. Ozbrojenec dál něco křičí, ale není mu rozumět. Ostatně ani není třeba. Johann dá povel a chlapi na hradbách po něm začnou střílet. Ten rychle prchá zpět, ani se neohlíží na hejtmana, který je zatím zasažen jednou tou šipkou do břicha a svíjí se na zemi v bolestech.

To uvidí Malý Jakub, vyleze na bránu a seskočí s výšky na zem, aby mu pomohl. Je to dojemné, jak nechápe nic z celé té situace a jen vidí svého milovaného hejtmana a ví, že mu musí pomoci. Uchopí ho za ramena a táhne k bráně. "Otevřete!" volá, ale chlapi se ani nehnu. I kdyby chtěli, nemohou, nepřítel je tuze blízko. O hejtmana už nikdo nestojí a Malý Jakub ať si vyleze nahoru, když měl ten hloupý nápad skákat dolů!

Voják, který se zatím vrátil bez hejtmana, teď stojí před svým velitelem, který mu nařizuje, aby dotáhl vězně zpět - zajatec má pro ně pořád ještě velkou cenu. Sebere se tedy a kryjíc se pavézou, štítem velikým, v pokleku se přiblíží k Malému Jakubovi.

Ten ho v poslední chvíli spatří a chce se na něj vrhnout, ale než se stačí narovnat, voják se rozmáchne a jednou ranou meče mu srazí hlavu, tak pěkně skloněnou, přímo k setnutí. Tu hlavu, kterou kdysi Jakubova matka v klíně kolíbala, i když už byl veliký a věděla, že nikdy rozumu nenabude. Voják se ještě jednou rozmáchne, ale není třeba: první rána, vedená seshora, je tak prudká, že hlava odletí, několikrát na zemi poskočí a ještě se kus kutálí. Její rty se rozevřou a Jakub chce vykřiknout "Maměnko!", ale už to nejde, ani šeptem.

Muži na hradbě jen zírají, zatímco Johann se vzpamatuje a cizímu vojákovi střelou z kuše prostřelí hrdlo. Ten padne a ještě se krátce svíjí, než se konečně udusí vlastní krví. Nikdo z vojáků k němu neběží. Proč také, stačí až po bitvě, stejně jim nikam neuteče.

Také o hejtmana se nikdo nestará, i když tam sténá dál. Velitel ví, že teď by jeho rozkaz, aby ho přitáhli, asi nikdo neuposlechl - rána je zřejmě smrtelná a stejně dlouho žít stejně nebude. Je to mizérie - říká si - první část obléhání teda jasně vyhráli loupežníci. Skoro by se mlátil do hlavy: taková příležitost a on ji promarnil! Teď aby to hnízdo pelešné ještě obléhal a bůhví jak dlouho. A tak raději nařídí vojákům, aby se stáhli pod lesík a postavili stany - co kdyby začalo v noci pršet . . .

OREMUS.

Obránci tvrze prožili těžkou noc. Nejenže nemohli usnout, ale navíc ještě až do půlnoci slyšeli nářek hejtmana, který pod hradbami umíral s ranou v břicho. Tomáš se sice cukal, bylo mu hejtmana líto, ale otevřít bránu si netroufal. Ale stejně mu do nedalo, ještě před úsvitem sešplhal po laně hradby a připlížil se k umírajícímu. Široko daleko nebylo vidět vojáka a i kdyby, Tomáš na to nedbá. Noc je tmavá, naštěstí ani měsíc nesvítí. Otočí zkroucenou hejtmanovu postavu na záda, ale vidí, že už je dávno mrtev. Je mu ho líto, nakonec se o něj postaral, když Tomáš neměl nikoho. Nezbyvá mu ale, než se vyšplhat po laně zpět a uložit se na lůžko. Má toho hodně na přemýšlení, ale pak ho spánek přemůže a usne. Jen felčar sedí na stráži a hlídá tvrz.

Je mu ale jasné, že vojáci se stáhli pod les a na noční útok nepomýšlí. Však jim raubíři neutečou - smějí se - není kam. Také jejich velitel se uložil ve svém nepohodlném stanu a po zakletí, že mu byl čert tuhle výpravu dlužen, se snaží usnout. Ale spánek nepřichází - pořád musí myslet na to, že neví, kolik je vlastně ve tvrzi obránců. Ještě dobře, že poslal do města pro ten hmoždýř veliký, kterým se dají zdi bourat nebo alespoň velká dubová vrata rozbít. Ztráta žoldáka ho nemrzí, je naopak pyšný na to, jak prozíravě odložil útok; tím by jen ztratil daleko víc lidí. Škoda, říká si, že je ta tvrz kamenná, dřevěnou by prostě zapálili a bylo by po odporu.

Ve tvrzi je ticho, jen Tomáš oddechuje a Oremus chrápe. Johann leží na hrubém lůžku, ale spát nemůže. Neveselé myšlenky táhnou jeho hlavou. Vojáci patrně neví, že už jich je v tvrzi jen čtvero, jinak by ji vzali útokem. Dlouho by se jim ani bránit nemohli - kdyby útočníci neuspěli, pošlou si pro posily. Pomyslí i na toho, kdo je do téhle šlamastiky dostal - hejtman sám. Kdysi hrdina, teď jen ubohý zbabělec, který na mučení zradil vlastní lidi, "bratry" jak jim jednomu každému říkal. To bylo pořád řečí, že je dovede do bezpečí a pak utíká sám a ještě se nechá tak hloupě chytit. No nic, už to má za sebou a ani my nebudeme muset dlouho čekat, pomyslí si Johann. Ale je duší vojákem a tak jen přemýšlí, jak tu dobu protáhnout - třeba se vojáci unaví a odtáhnou, ne?.

Starý felčar je sice na stráži, ale také jemu se zavírají oči únavou. Je už starý a včerejší události jeho tělu síly nepřidaly. Nic z toho, co se stalo, ho vlastně nepřekvapilo: kdyby je nezradil hejtman, udělal by to na mučení istě někdo jiný, kdyby ho chytili. Zná mistra popravčího, toho z Prahy a i jeho katovské umění. Ještě jako felčara ho často volali k mučení, aby rozhodl, zda oběť ještě další mučení přežije - ale to jen když bylo pro pány důležité vyjevení nějakého tajemství či vynucené přiznání. K popravám ho obyčejně stětí hlavy mluví samo za sebe a také oběšenec se nikdy dlouho necuká. Když byl katův pacholek ještě tovaryš s mečem nepřilíš zkušený, exekuce se chopil sám mistr popravčí a dokončil ji.

Ne, říká si stařec, tohle hnízdo jsem měl už dávno opustit. Zná krajinu kolem a hejtman by mě sotva našel. Ale nějak mi bylo líto Tomáše a ve dvou by nás spíše chytili vojáci krále. Těm by už neutekl, jako se mu podařilo tehdy, když už byl trest smrti nad ním už vyřčen a den druhý měl být upálen, než ale mohl být ortel vykonán, vězník, kterému kdysi dítě vyléčil, jej tajně na svobodu propustil. Až teď

tedy přišla doba zúčtování, smrti tak jako tak neunikne. Ani nechce, čekal na ni přece tak dlouho a ona pořád nepřicházela . . .

Venku zatím svítá, ale po obléhajících ani stopy. Konečně se ozve trubaka a vojáci, kterým se nijak pohodlně nespalo, se pomalu zvedají a s kašláním a chrchláním vylézají zpod plachet či stromů, ztuhlí a rozlámaní. Mhouří oči, jak jim do nich svítí ranní slunce a hned se shánějí, co bude k snídani. Kuchaře s sebou ovšem nemají a tak hltají velká sousta slaniny s chlebem a zapíjíjí to pálenkou, zatímco velitel se jen obrátil na bok a spí dál. Všichni už vědí, že se bude čekat na to, že sem přitáhnou ten velký hmoždýř nebo alespoň tarasnici a jsou tím velmi potěšeni: kdo by se chtěl šplhat po žebříku do hradeb, odkud na tebe mohou házet kameny nebo tě polívatc horkou smolou? Ale mají chytrého í velitele, jen co je pravda, říkají uznale. "Spíše líného," myslí si rotmajstr, který je hned po snídani do řad šikuje. Ale nahlas to neříká, co kdyby to uslyšel jeho velitel?

Ve tvrzi se zatím probouzí i ještě pitím zmožený kněz. Protože všechno včera zaspal, Tomáš mu vysvětluje, co se vlastně od té doby stalo. Nejvíc ho štve, že hejtman utekl bez něho, Oremuse. Proklíná ho, z čubky synem ho nazývá a pustě kleje. Nevědět, že kdysi býval knězem svěceným, sotva bys to na něm poznal. Napije se několikrát na kuráž, vyleze na hradby a od pasu vytasí svůj kříž dřevěný.

"Všechny vás zachráním," říká Tomášovi a tomu nezbyvá než se usmívat té knězově hlouposti. A Oremus pravicí kříž před sebe vytrčí, ještě jednou si nahne z láhve, kterou drží v ruce levé, vyleze na hradby a začne kázat. Nic mu nevádí, že kromě tří mrtvých pod hradbou žádné jiné posluchače nevidí. "Ve jménu Boha Otce, Syna i Ducha svatého, vy šupáci bídní, amen!" Nikdo mu neodpovídá a tak zvýší hlas až skoro řve. "Holomci Bohu nemilí, helmbrechtí a cafúří, vy holoto pekelná! Jednušky papeženské! Dies irae, dies illa! Přichází den zloby, den zúčtování posledního. Třeste se pomsty boží, nastává Apokalypsa podle svatého Jana, ano, hvězda zvaná peluněk vychází. Mor a cholera na vás přijde, příšera zvířecí veliká vám kosti zpřeráží, střeva vyvrhne a sežere! Konec světa je tu. Čtyři příšerní jezdcové z Apokalypsy už jedou! Kůň bílý, na něm dobyvatel s lukem velikým, pak kůň rudý, co na něm Válka sedí a v ruce drží meč, za ním kůň černý na němž rajtuje Hladomor s váhami v ruce a konečně kůň bílý, který nese Smrt s kosou. Třeste se, třeste se! Oheň věčný vás čeká a muka pekelná! Jednušky papeženské, holoto jedna!"

Z lesa se ozve chechtot: "Sám jsi holota, mnichu fland'ácký! My tady všichni pod obojí přijímáme, papežence. A ty ještě holejší budeš, až do naha na žebříku útrpném natahován budeš a jinou písničku notovat budeš!"

"Moc se tě nebojí," směje se Tomáš. I Johann, který zatím za nimi na hradby vyšel, se musí pochechtávat. Ale Oremus neslyší a dál vede své proklínání a lament. Slova se mu občas sice pletou, ale je teď ve svém živlu kazatelském jako ryba ve vodě. Dál a dál pokračuje a slova hrubá, ba i sprostná vyštěkuje. A vojáci se trousí na kraj lesa, aby se pobavili řečí jeho. Jako břemena veliká hází na ně kněz větu za větou a nová a nová proklínání ho napadají. "Aby vás mor všechny sežral, aby ženy vaše neplodné byly, aby děti vaše se zvrhly a milenky vaše frejovné harapannami d'áblovyými se staly a na košťatech létaly!"

To už se všichni vojáci řehtají a v trávě se smíchy válejí. Někteří něj zpět pokřikují. "Ty mnichu oholený, kolik jsi ty jich na koštěti svém povozil? Sám s peklem smlouvu máš, ty padůchu smilný a lotrovino chlípna! Ty ne mečem, ale ohněm zajdeš. A až tělo tvé ve škvarce se promění, jen popel z tebe zbude, ty mazanče pomazaný, pekelníku psí!!!!

A z hradeb se sypu další nadávky: "Sami jste chlípníci zvyjebení, smrdutí, nemocí trudovatí, hnojníci z venkova, sebranci lehkých žen, voláci pitomí, knechti špinaví . . ."

Ne, Oremuse už zastavit nelze: konečně má posluchače, co za něco stojí, co s ním o víře se hádají, ne jako ti lapkové, kterým to vše jedno je, jejichž víra jediná je dobrý lup. Co na tom, že ti venku ho nenávidí, i on jich v milosti nemá. Kolik takových se snažil na správnou cestu přivést! Ženy, ty mu jeho slova svatá věřily, ale chlapi ne, ti jinak věděli. Jednou ho při frejírství chytili, když manželku kohosi k víře milostné přiváděl a napráskali mu. Ano, zbili jej, do naha svlékli a ještě vymíškovat jej chtěli! Naštěstí rytíř jakýsi ctihodný, kéž mu Bůh milosti své dopřeje, zavčas z davu ho vytáhl, přes koně svého přehodil a holotě té s ním rychle ujel.

"Nech toho, kněže," chechtá se Johann, "ty je natolik rozvzteklíš, že ještě na bránu nám zaútočí!" "Jen ať přijdou," odpírá Oremus, "křížem Božím nepřátele víry svaté na úprk zaženu. Jak říkával bratr Jan z Trocnova: Nepřátel se nelekejme a nehleďme na jejich množství!" To řka, na kamenné brlení vylézá a křížem ve své opilosti zamává, až ztratí rovnováhu a hle - už se řítí dolů z hradby. Bouchne to jako když spadne pytel s žitem. Lesem zazní smích veliký, jako by šlo o jakousi komedii jarmareční. To jen dole v prachu se zacukají nohy otlýho kněze a už je po něm. A vojáci se ještě dlouho smějí, jak hříšného kněze Bůh potrestal a ďábel si ho vzal.

Jen obránci se nesmějí - jakoby jim opilá odvaha Oremuse připomněla jejich vlastní bezmocnost. Tomáš je zaražen - bylo to nečekané, jen to tak žuchlo a konec. To není smrt pro bojovníka, ani pro kněze.

Felčar to pozoruje, sedí s hlavu skloněnou a nic neříká. Koneckonců kněžek byl více směšný než hrozný. A byl to člověk studovaný, i když se jeho vzdělání zvrhlo cestou zlou. Pak si ale stařec vzpomene, co vše zlé Oremus druhům svým provedl a už na něj nemyslí. Pravdu mají vojáci a duše kněze se teď už asi v pekle smaží. Co naděláš, všichni tam musíme, řekne si ještě.

Johann se dívá na ty dvě zadumané postavy před ním a aby je vesele naladil, povídá: "Pojďte mi pomoci, mám dole houfnici starou, kterou jsem sem kdysi na káře přivezl. Ve vojsku našem polním jsem z ní za času onoho střílel a také jsem sem s sebou jeden žejdlík prachu a několik kulí velkých, kamenných, kdysi přitáhl To by v tom byl čert, abychom si z ní ještě párkrát nevystřelili!"

Felčar stále nic neříká, po probdělé noci je unaven. Tomáš se ale sebere a jde Johannovi pomáhat. A bývalý tovaryš zbrojírský se uculuje jako malý kluk - že na to nepomyslel už dávno!

To odpoledne se vojáci ještě pokusí o útok, ale to už jim odpovídá Johannova houfnice. A mířit umí dobře. Jak tak postupují v zástupu za sebou, první rána z houfnice jich několik se skály smete smete a jednomu nohu, druhému hlavu urve, zatímco ostatní honem utíkají do úkrytu. Johann se s výsměchem napařuje na hradbách, v ruce doutnák a křičí: "Tohle je zase moje kázání, vy pankharti! Jen pojd'te, vy poseroutkové! Uvidíme, kdo s koho! Ještě dávno není konec!"

JOHANN.

Je večer a déšť zažene všechny vojáky do úkrytu a tam pak nadávají na tu mizernou službu. Také obránci se stáhnou pod střechu a sesednou se kolem ohně, aby uschli. Tam teprve na ně dolehne jejich bezútešné postavení. Také Johann se už neusmívá, jen hlavou pokyvuje a opakuje: "Ještě uvidí holobrádci, jak jsme kdysi uměli bojovat!"

"Ale jak dlouho se budeme moci bránit?" zeptá se felčar.

"Dokud nám kule nedojdou, ale i pak, nabiju houfnici kamením."

"A když prach dojde, co pak?" nadhodí Tomáš.

Ne, nezbyvá nám, než utéct," prohodí felčar jakoby nic a mladík se na něj s údivem podívá.

"Jak?" ptá se nechápavě.

"Tou cestou, co utekl hejtman. Doufám teda, že jim ji neprozradil. Našel jsem totiž provaz, asi si ho celou tu dobu schovával. Jeho smůla byla, že utekl moc pozdě."

"Jaký provaz a kde?"

"Visí vzadu z okna nad vodou, tam kde je jen strmá skála a kam se dolů jinak nedostaneš než z toho okna."

"Tak pojďme," hend spěchá Tomáš, ale felčar ho zarazí: "Až v noci, teď by nás mohli zahlédnout. K ránu snad déšť přestane, ale musíme vyrazit ještě za tmy. Ovšem až se vojáci dostanou do tvrze, provaz stejně najdou a hned budou vědět, kudy jsme utekli."

"Žádný provaz nenajdou," vmísí se do hovoru Johann, který předtím neposlouchal. "Odvážu ho a hodím dolů do řeky, která ho odnese pryč."

"Ale jak ho budeš moci odvázat, když už budeš dole?" ptá se felčar nechápavě.

"Já s vámi nejdu, zůstanu zde. Provaz odvážu a střelbou s houfnice je ještě nějakou dobu zdržím, abyste měli čas dostat se daleko od tvrze. Navíc vlastně nevědí, kolik nás tu bylo."

"Ale viděli nás přece na hradbách?" namítá Tomáš.

"To ano, ale jen co do počtu, do tváře neviděli. Postavím na hradby panáky ze slámy, s brílbami a ve zbroji - až je najdou, budou myslet, že tam byly už od začátku. Pokud budou něco podezřívat, pak asi jen to, že jste utekli podzemní štolou."

"Ale ta je přece dlouhá jen pár kroků, dál je zasypaná," namítne Tomáš.

"No právě, budou si myslet, že jste ji za sebou zasypali a budou vás pak hledat někde v lese nebo kde vůbec ta čertovská štola končí," směje se Johann.

"Ale takovou oběť nemůžeme od tebe chtít," odporuje felčar.

"Nedělám to pro vás, nemám už stejně pro co žít, když jsem mou Anušku ztratil," odpoví Johann a aby to zamluvil, zeptá se: "Vlastně ani nevím, jak se jmenuješ křestním jménem, felčare."

"Marek," říká stařec a stiskne ruku, kterou mu Johann podává. A ten hned také přinese láhev vína a

napijí se, všichni tři.

"No vidíš, já jsem se dostal mezi polní vojska jako zbrojář, válka je tak trochu i mé povolání, ale jak ses tam připlétl ty?" ptá se felčara.

"Aby mně neupálili jako traviče," přizná Marek a Johann na něj udiveně zírá: "Ty, lékař a travič zároveň ? To mi nejde dohromady."

"Dal jsem jed mojí ženě. Onemocněla leprou, Kateřina moje drahá, a nevím, co bylo horší: vidět ji, jak se trápí a chátrá, nebo to, že jsem lékař a že jsem jí nemohl pomoci. Trpěla, ale nejvíc ji trápila ta její znetvořená tvář. Musel jsem všechna zrcadla v domě rozbít a navíc nosila škrabošku, abych prý se nemusel dívat na tu její ošklivost. Bylo to pořád horší, nohy i ruce ztrácely tvar a nakonec mě sama poprosila o jed. To bylo také jediné, co jsem mohl udělat, abych ukončil její trápení. Umírala pomalu, ale bezbolestně. Celou tu dobu mě držela za ruku. Pak se ještě jednou ta její ruka zachvěla a byl konec. Políbil na čelo a celou noc jsem klečel u její postele a vyčítal si, co jsem to vlastně udělal."

"Když přišel kněz, vše jsem mu po pravdě jako u zpovědi řekl. On to sám neudal, ale navedl druhé. Nezapíral jsem, nechtělo se mi tehdy žít a tak mě hned odvedli do vězení. Sudí pak rozhodl, že jako travič mám být upálen. Najednou se mi už ale nechtělo zemřít a říkal jsem si, že Kateřina by jistě nechtěla, abych za to, že jsem jí pomohl, umřel tak krutou smrtí. Svěřil jsem se žalárníkovi, kterému jsem kdysi vyléčil jeho dítě, a ten mě nechal uprchnout. Kam jsem pak měl jít, než jen tam, kde mě neznali a kde bych se navíc pohyboval z kraje to kraje. Odešel jsem tedy k vojsku, ale nikdy jsem nezapíral, že jsem lékař, naopak, právě proto mě vzali."

"Divná to historie," kroutí hlavou Johann a jde se vyspat, prý aby mohl druhý den dobře střílet. Také Tomáš zalehne, jen felčar nespí. K ránu opravdu déšť přestane a pak je oba vzbudí. Nejprve se s okna spouští Tomáš, je silnější. Provaz sice nedosáhne až k vodě, ale naštěstí zbývá jen pár sáhů. Felčar uslyší šplouchnutí a zacuká za provaz - ten je už ale volný a tak se hned spouští i on. Dole se pustí provazu, ale narazí si nohu o skálu. Ne moc, takže se mu ještě podaří přeplavat na druhý břeh, kde už na něj čeká Tomáš.

Johann zatím odváže provaz a hodí jej dolů. Řeka si ho vezme a unáší ho pryč. On sám se zatím jde připravovat na boj. Vytáhne na hradby poslední bečku s prachem i pár zbývajících kulí, jakož i ucpávku z koudelce. V hrsti odměří prach, nasype jej do hlavně a tyčí nacpe ucpávku. Pak zasune do hlavně kouli kamennou, tesanou a čeká na východ slunce.

Vojákům se zatím podařilo pod stromy před tvrzí dotáhnout těžkou tarasnici, kterou přivezli z městské zbrojnice a už se chystají ji namířit na dubovou bránu tvrze. Jejich velitel si mne ruce - teď to těm lotrům raubířským ukáže. . .

Také Johann, pln bojového nadšení, dlouho svou houfnici zaměřuje, než vystřelí. Kule rozrazí podstavec tarasnice i pár vojáků kolem. Bez podstavce je ale tarasnice ale bez užitku a tak velitel kleje, až se to kolem rozléhá. A Johann poskakuje jako chlapec a plácá se do steh: "Vidíte, vy zhoří nemytí, kdo je tady mistr zbrojní, ode mě byste se ještě museli učit."

Oba uprchlíci se ani nestačí osušit a spěchají od řeky, dál do lesa. Felčar si kotník mokrým šátkem ovázal a stáhl, aby tolik neotekl. Přesto se mu jde špatně a Tomáš se musí občas zastavit, aby ho kulhající felčar mohl dohnat. Nemá mu to ale za zlé, vždyť nebýt jeho, nemohl by z tvrze ani utéct. Stařec také hned rozhodl, že budou utíkat proti proudu řeky, tam je spíše hledat nebudou.

Slunce se pomalu prodírá po obloze nahoru a z tvrze je slyšet jedinou ránu a ticho. "Že by to už byla rána poslední?" ptá se Tomáš, ale felčar neodpovídá. Je vidět že se mu i špatně dýchá. A tak chlapec jen řekne: "Kdybychom tak měli koně," řekne a felčar mu k jeho překvapení sdělí, že i to je v jejich plánu. Náhle se začnou z tvrze ozývat rány. "Ještě se Johann brání," řekne Tomáš uznale, ale to už se zase oba zvednou a běží dál . .

Velitel, rozmrzelý ztrátou tarasnice, teď opět žene vojáky k útoku. Ale Johann už je na ně připravený, nabije do houfnice kamení a ti, kteří nejsou zranění, rychle utíkají zpět. Marně je velitel pohání a nadává, nechce se jim nechat se pobít pro nic za nic. A tak se kryjí štíty velikými, pavézami, ale každá rána z houfnice je zažene zpět. Až teprve později, skoro k poledni, se dvěma vojákům podaří žebřík přistavit, ale Johann vše vidí a v posledním okamžiku žebřík ode zdi odrazí; voják nahoře spadne na toho dole a pádem svým mu zlomí vaz.

Druhého pak ještě Johann z kuše střelou zasáhne a i meč má připravený, kdyby se někdo na hradby nahoru přece jen dostal. Ale není třeba: zatím se nikdo nemá k útoku a tak si sundá přilbici, pod níž má už vlasy celé propocené. Usedne, zakousne se do chleba se slaninou a napije se vína, jakoby v nejlepší hospodě seděl a hodoval. Jen oči jeho stále pozorně obezřele sledují les, kd eje nepřítel.

Po trmácení lesem konečně uprchlíci doběhli k malé planině se stavením. Tam pacholek jakýs koně pucuje a upozoruje je až když jsou už skoro u něho. "Koupíme toho koně," říká felčar a nabízí mince zlaté. Pacholkovi se nechce a tak mu Tomáš musí ještě ukázat obnažený meč. To pochopí čeledín rychle a dlouho se nerozmýšlí: kůň jeho není, ale život je, tak vezme peníze a zmizí ve stavení. Tomáš vysadí felčara na koně, vyskočí za něj a už oba odjíždějí rychle pryč.

Asi po hodině dojedou na rozcestí. Felčar první sleze, ale naznačí Tomášovi, aby zůstal v sedle. "Tady se rozloučíme," říká. "Ty si vezmeš koně a dáš se vpravo. Já půjdu tady vlevo, cestou druhou, do údolí."

"Ale ty přec koně více potřebuješ, nežli já, jsi přec zraněn," namítá Tomáš.

"Na mně už nezáleží, jsem starý, ale ty máš ještě kus života před sebou. Slyšel jsem, že v Uhrách se na Turka chystají a hejtman Jiskra z Brandýsa do vojska svého samé bratříky bere. Ty sice vojákem nikdy ani nebyl, ale řekni mu, že tě posílám já. On si jistě dobře pamatuje felčara Marka, který kdysi rány jeho zanícené ošetřoval a z horečky ho léčil."

"Ale co bude s tebou," ptá se ještě Tomáš. Felčar se zasměje a ujistí ho, že dobře mu bude a kdyby ho chytli, že ještě má ten lektvar co své Kateřině dal - jen ať se nebojí, že by se nechal jen tak znova do okovů zakovat."

"Alespoň ne zaživa," chechtá se ještě, plácne koně po zadku a ten s Tomášem uhání do dále.

Johan zatím vstal a nabíjí znova houfnici, ale vidí, že na zemi pro ni zbývá už jen kule poslední. Vhodí ji do hlavně, kterou pak naposled pohladí, jako by to žena byla. Stoupne si před ústí houfnice, zády k nepříteli a hlasitě vykřikne: "Anuško má milovaná, už jdu za tebou!"
A pak přiloží doutnák k zápalnici . . .

(konec)
